

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ

Institut mezioborových studií Brno

**Krizové situace žen a dětí
z přistěhovatelských rodin,
východiska a možnosti řešení**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Antonín Olejníček

Vypracovala:

Jarmila Licková

Brno 2009

P r o h l á š e n í

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Krizové situace žen a dětí z přistěhovatelských rodin, východiska a možnosti řešení“, zpracovala samostatně a použila jsem jen literaturu uvedenou v seznamu literatury.

Brno dne 11.04.2009

.....

Jarmila Licková

P o d ě k o v á n í

Děkuji panu PhDr. Antonínu Olejníčkovi za užitečnou pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé bakalářské práce.

.....
Jarmila Licková

OBSAH

Úvod	5
1. Imigranti	
1.1 Migrace obyvatel	7
1.2 Postoj České republiky k imigraci	8
1.3 Imigrace žen	13
1.4 Integrace cizinců	14
2. Postavení žen ve světě	
2.1 Postavení žen v historii	19
2.2 Postavení žen v České republice	20
2.3 Ženy cizinky	22
3. Vliv náboženství na postavení ženy	
3.1 Náboženství	23
3.2 Role ženy v náboženství	24
3.3 Ženy a náboženství západu – křesťanství	25
3.4 Ženy a náboženství východu – hinduismus	25
4. Krizové situace žen a dětí	
4.1 Krize	27
4.2 Příčiny krize	27
4.3 Typy krize	28
4.4 Průběh krize	29
4.5 Krize žen	30
4.6 Krizové situace imigrantek	31
4.7 Krize dětí	31
5. Násilí v rodině	
5.1 Domácí násilí	33
5.2 Děti a domácí násilí	34
5.3 Ochrana před domácím násilím	35
6. Empirické šetření	36
7. Výsledky výzkumu	38
ZÁVĚR	43
Resumé	46
Anotace	47
Seznam použité literatury	48
Seznam příloh	50

ÚVOD

Toto téma bakalářské práce jsem si vybrala z několika důvodů. Hlavním důvodem je to, že přes 15 let pracuji jako matrikářka a při své práci se s cizinci setkávám. Přicházejí ke mně řešit svoje závažné životní situace, mezi něž patří uzavření manželství, narození jejich dětí či přiznání otcovství. Pokud těmto cizincům Ministerstvo vnitra udělení na jejich žádost státní občanství České republiky, tak se s nimi setkávám při složení státoobčanského slibu. Dalším důvodem je společenská závažnost tohoto problému.

Vzhledem k mému pracovnímu zaměření a vzhledem k tomu, že jsem žena, jsem chtěla poznat, s jakými problémy se ženy cizinky a jejich děti setkávají, kterým krizovým situacím jsou vystaveny a jakou formu pomoci by v těchto situacích potřebovaly.

Zajímalo mě několik možných problematických okruhů problémů. Jak se tito imigranti vyrovnávají s jazykovou bariérou? Setkávají se tyto ženy a děti v České republice s nějakou formou diskriminace? A v případě, že ano, je tato diskriminace z důvodu pohlaví, náboženského přesvědčení nebo rasy? Jsou vystaveny tyto ženy a děti domácímu násilí nebo sexuálnímu obtěžování? Pokud ano, jsou dostatečně informovány, jak se mohou bránit?

K pojmu imigrace se vztahuje velmi rozsáhlá problematika, proto jsem se rozhodla věnovat pouze legálnímu přistěhovalcům a jen z pohledu České republiky.

Svoji práci jsem rozdělila do sedmi kapitol. V kapitolách jedna až pět jsem se snažila analýzou obsahu odborných prací vymezit základní faktory, které by mohly být příčinou krizových situací žen a dětí přistěhovalců. V kapitole šest jsem se pokusila provést empirické šetření a v kapitole sedm jsem uvedla výsledky tohoto výzkumu.

V první kapitole se zabývám pojmy migrace, imigrace, integrace cizinců a objasněním politiky české republiky v oblasti imigrace. Současně zde v krátkosti popisují specifika imigrace žen.

Ve druhé kapitole jsem se snažila popsat postavení žen ve světě. Zde popisují celkové postavení žen v historii, současné postavení žen v České republice a postavení žen cizinek v naší republice.

Třetí kapitola je zaměřena na popis vlivu náboženství na postavení ženy, na její roli v náboženství východu a v náboženství západu.

Čtvrtá kapitola popisuje krizové situace žen a dětí. Zde se snažím vysvětlit pojem, co je krize, její příčiny, typy a průběh.

V páté kapitole se zabývám násilím v rodině, a to především domácím násilím, dětem vyrůstajícím v těchto rodinách a některými možnými směry ochrany před tímto společenským problémem.

V kapitole šest je popsáno empirické šetření, které jsem provedla v Pobytovém a integračním azylovém středisku Ministerstva vnitra, Správy uprchlických zařízení v Zastávce u Brna.

Poslední sedmá kapitola shrnuje výsledky mého výzkumu v tomto pobytovém středisku.

Při zpracování bakalářské práce jsem využila informace publikované odborníky na danou problematiku, kterou jsem našla v knihovně a dále informace publikované na webových stránkách Českého statistického úřadu, Ministerstva vnitra a dalších stránkách věnovaných problematice imigrantů.

1. Imigranti

Tato kapitola je zaměřena na vysvětlení pojmů migrace, imigrace, integrace cizinců. Současně je zde na základě dostupných pramenů objasněna politika české republiky v problematice imigrace a specifika týkající se imigrace žen a integrace cizinců.

1.1 Migrace obyvatel

Mezi problémy týkající se budoucnosti člověka patří i migrace obyvatel, která znamená pohyb lidí přes hranici státu, který se uskutečňuje formou emigrace a imigrace. Emigrace znamená vystěhování lidí ze země. V současné době již není ve vztahu k naší republice tak aktuální jako za bývalého režimu, kdy naši lidé ilegálně utíkali na západ. Tehdy se ovšem jednalo o jejich rozhodnutí, kde budou žít po zbytek svého života, neboť věděli, že se do republiky již nevrátí.

Ale proto, že přestalo jít o víceméně definitivní rozhodnutí, došlo po roce 1989 k posílení emigrace z České republiky do západní Evropy a dalších zemí. Nejčastějším typem jsou dočasné pracovní či studijní migrace mladších osob, vedené touhou poznávat a někdy i ekonomické důvody. (Nešporová 2007:24)

Opakem emigrace je imigrace. Je to proces, při němž se na území státu usazují obyvatelé přicházející ze zahraničí a která má podobu legálního nebo ilegálního přistěhovalectví, utečenectví a žádostí o azyl. (Rabušic 2003:8)

Lidé migrují celá staletí ale důvody, které je k tomu vedou se většinou nemění. Mezi nejčastější můžeme zařadit důvody ekonomické, politické a náboženské. Ekonomickým důvodem imigrace je skutečnost, že obyvatelé chudých zemí opouští svoji zemi s vidinou zbohatnutí a dosažení lepší životní úrovně či vzdělání. Přistěhovalců, kteří se stěhují do rozvinutých zemí právě z tohoto důvodu je nejvíce. Druhým nejčastějším důvodem bývá hledání útočiště z politických důvodů. V zemích, kde probíhá ozbrojený konflikt se mnoho obyvatel rozhodne pro opuštění svých domovů a hledání útočiště v jiných zemích. (www.wikipedia.org)

Václav Bělohradský v knize *Eseje o nedávné minulosti a blížké budoucnosti* popisuje migraci slovy: „Lidstvo neustále migruje z území proměněného v bitevní pole na území neutrální, které se ale postupně stává novým bitevním polem, takže nezbyvá než zase hledat jiné odpolitizované a neutrální území.“ (Bělohradský 1999:66)

Skutečností ovšem je, že lidé většinou pocházejí ze zemí s nízkou životní úrovní a odlišného kulturního prostředí. Po jejich příchodu do cílové země tak ti, co nejsou

schopni se přizpůsobit se shlukují se svými krajany a tvoří tzv. ghetta. (www.wikipedia.org)

Příloha č. 1 obsahuje tabulku, která znázorňuje Podíl cizinců na obyvatelstvu ve vybraných evropských státech k 1.1.2007. Tato tabulka nám ukazuje, že mezi evropské země s nejvyšším podílem cizinců patří např. Lucembursko nebo Lichtenštejnsko. Česká republika patří mezi země s relativně nízkým počtem cizinců. (www.czso.cz)

1.2 Postoj ČR k imigraci

Česká republika se s imigrací začala setkávat až po listopadové revoluci v roce 1989, kdy začínají proudit do republiky davy uprchlíků. V první vlně se většinou jednalo o Bulhary, Rumuny a obyvatele bývalého Sovětského svazu. V posledních letech přibývá uprchlíků z Vietnamu, Ukrajiny, Moldavska, Polska, Ruska, ale i z Iráku, Afghánistánu, Srí Lanky a Indie. (www.cepsr.com)

Můžeme rozlišit několik imigračních pohybů:

- imigrace ze Slovenska v souvislosti s rozdělením společného státu
- reemigrace zahraničních Čechů
- individuální imigrace ze zemí „třetího světa“
- individuální imigrace ze Západu

Cizincům se povoluje pobyt na území naší republiky za určitým účelem. Legislativa vztahující se k zahraniční a vnitřní migraci cizinců je upravena zákony:

- 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR
- 325/1999 Sb., o azylu
- 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců

Zákon č. 326/1999 Sb., upravuje podmínky vstupu cizince na území České republiky a vycestování cizince z území. Dále stanoví podmínky pobytu cizince na území a vymezuje působnost Policie České republiky, Ministerstva vnitra a Ministerstva zahraničních věcí v této oblasti státní správy. Tento zákon se ale nevztahuje na cizince, který:

- a) požádal Českou republiku o mezinárodní ochranu formou azylu nebo doplňkové ochrany,

- b) pobývá na území na základě zvláštního právního předpisu upravujícího přechodný pobyt cizích ozbrojených sil na území,
- c) požádal Českou republiku o udělení oprávnění k pobytu za účelem poskytnutí dočasné ochrany na území, a cizinec, který pobývá na území na základě oprávnění k pobytu za účelem dočasné ochrany.

Pojem cizinec je vymezen v § 1 odst. 2) zákona 326/1999 Sb.: „Cizincem se rozumí fyzická osoba, která není státním občanem České republiky, včetně občana Evropské unie.“ (zákon č. 326/1999 Sb.)

Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu, upravuje:

- a) podmínky vstupu a pobytu cizince, který projeví úmysl požádat Českou republiku o mezinárodní ochranu formou azylu nebo doplňkové ochrany na území,
- b) řízení o udělení mezinárodní ochrany formou azylu nebo doplňkové ochrany a řízení o odnětí azylu nebo doplňkové ochrany,
- c) práva a povinnosti žadatele o udělení mezinárodní ochrany, azylanta a osoby požívající doplňkové ochrany na území,
- d) působnost Ministerstva vnitra, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a Policie České republiky v této oblasti státní správy,
- e) státní integrační program,
- f) azylová zařízení.

Azylantem se dle tohoto zákona rozumí cizinec, kterému byl udělen azyl, a to po dobu platnosti rozhodnutí o udělení azylu. (zákon č. 325/1999 Sb.)

Zákon č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců upravuje:

- a) podmínky vstupu a pobytu cizince na území České republiky za účelem poskytnutí dočasné ochrany a jeho vycestování z území,
- b) řízení o udělení a odnětí oprávnění k pobytu za účelem poskytnutí dočasné ochrany,
- c) právní status cizince, který žádá o udělení oprávnění k pobytu za účelem dočasné ochrany a cizince, kterému bylo uděleno oprávnění k pobytu za účelem dočasné ochrany,
- d) působnost Ministerstva vnitra a Policie České republiky v této oblasti státní správy.

Dle tohoto zákona poskytne Česká republika dočasnou ochranu:

- a) cizincům, kteří hromadně opustili stát, jehož jsou občany, nebo který jim přiznal azyl,
- b) cizincům, kteří hromadně opustili stát svého posledního trvalého bydliště, jsou osobami bez státního občanství,
- c) cizincům, kteří se do státu podle písmene a) nebo b) nemohou vrátit, a to v případě, že nastane důvod pro poskytnutí dočasné ochrany.

(zákon č. 221/2003 Sb.)

Druh pobytu cizince v ČR, jeho vstup, pobyt a vycestování z území ČR je v kompetenci Policie ČR, Ministerstva vnitra ČR a Ministerstva zahraničních věcí ČR. Cizinec smí na území ČR pobývat přechodně nebo trvale. Policie může z důvodů stanovených zákonem nevydat cizinci vízum k pobytu (přechodnému i trvalému). Důvody pro neudělení víza nebo jiného povolení k pobytu jsou vymezeny zákonem č. 326/1999 Sb. a 325/1999 Sb. (Český statistický úřad 2007:5-6)

K 31. 12. 2007 Ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie MV ČR v České republice evidovalo 392 087 cizinců, z toho 158 018 cizinců s trvalým pobytem, 234.069 cizinců s některým z typů dlouhodobých pobytů nad 90 dnů (tj. přechodné pobyty občanů EU a jejich rodinných příslušníků, dále víza nad 90 dnů a povolení k dlouhodobému pobytu občanů zemí mimo EU). (www.czso.cz/cizinci)

Cizince můžeme rozdělit dle druhu pobytu na tyto základní kategorie:

1. občané zemí Evropské unie a jejich rodinní příslušníci
2. občané zemí mimo Evropské unie – zkráceně: občané „třetích zemí“
3. cizinci bez ohledu na hranice Evropské unie

1. Občané zemí EU, Norska Švýcarska, Islandu a Lichtenštejnska (zkráceně „občané EU“ a jejich rodinní příslušníci.

Tito občané pobývají na území České republiky na základě:

a) potvrzení k přechodnému pobytu.

Jde o potvrzení nárokové, které by mělo ulehčit občanům EU jednání s úřady,

b) povolení k trvalému pobytu.

Toto povolení získá občan EU po 5 letech nepřetržitého pobytu bez dalších podmínek.

2. Občané zemí mimo EU – občané „třetích zemí“.

Občané třetích zemí pobývají v České republice na základě:

a) víza nad 90 dnů

Zde jsou zařazeny pobyty: přechodné i dlouhodobé, tj. všechny „netrvalé“ typy pobytů, které splňují časovou podmínku – delší 90 dnů.

b) povolení k dlouhodobému pobytu

Vydává se na dobu jednoho roku a po uplynutí této lhůty je lze prodloužit.

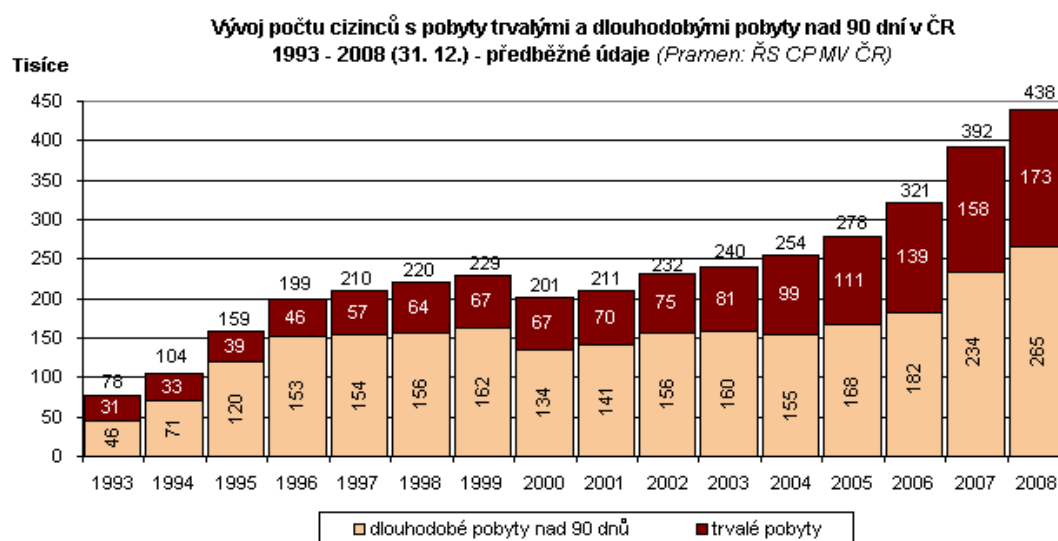
c) povolení k trvalému pobytu

3. Cizinci bez ohledu na hranice Evropské unie

Do této skupiny se zařazují cizinci pobývající na území České republiky v rámci dočasné ochrany. Jedná se o opatření při hromadné imigraci v důsledku ozbrojeného konfliktu, živelné pohromy nebo soustavného porušování lidských práv v zemi původu, které by mělo chránit exulanty a poskytnou jim dočasné útočiště do doby odeznění kritické situace.

Celkový vývoj počtu imigrantů v období 1993 – 31.12.2008 s trvalým a dlouhodobým pobytem v ČR, zachycuje obrázek č. 1, nepostihuje však významný podíl nelegálních imigrantů. (zdroj: www.czso.cz)

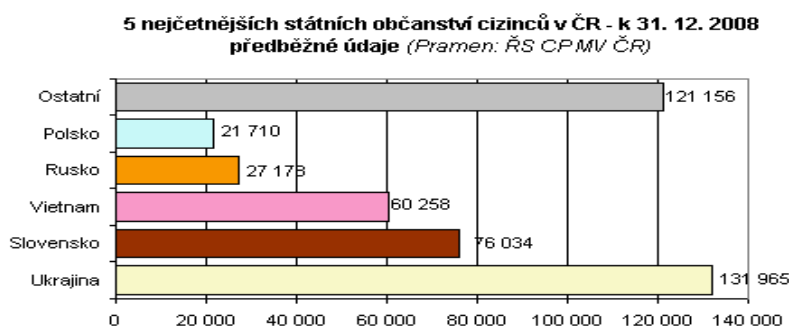
Obrázek č. 1

Obrázek č. 2

Obrázek zachycuje 5 nejčetnějších státních občanství cizinců v ČR – k 31.12. 2008. Nejčastěji byli zastoupeni občané Ukrajiny (131.965 osob) a Slovenska (76.034 osob). Dále Vietnam (60.258 osob), Rusko (27.173 osob) a Polsko (21.710 osob).

(zdroj: www.czsul.cz)

Nemohou-li totiž imigranti získat vyšší legální statuty (státní občanství, povolení k trvalému pobytu, azylu), často o dlouhodobé pracovní vízum ani neusilují nebo je ztrácejí. Ale nevede je to k opuštění země. (Nešporová 2007:26)

Dle názorů Olgy Nešporové, které uvádí v knize *Rodiny přistěhovalců I*, ale „většinou tito lidé přišli do České republiky za prací, nesnaží se začlenit do české společnosti a po splnění účelu (vydělání peněz) se chtějí vrátit zpět do vlasti. Jedná se většinou o mladé muže, kteří značnou část svých výdělků posílají rodinám do vlasti.“

V České republice je sice získání pracovního povolení snazší než v jiných postsocialistických zemích, ale imigranti se naučili toto obcházet prostřednictvím vlastních podnikatelských aktivit, případně se vzájemně zaměstnávají. (Nešporová 2007:27)

V praxi je nejdůležitější charakter pobytu imigrantů v České republice. Jejich ekonomické a pracovní možnosti, postoje české společnosti vůči nim a potenciální pomoc ze strany státních, samosprávných či nevládních neziskových organizací. Nejvíce aktuální jsou však v případě ekonomických migrací ze zemí třetího světa. (Nešporová 2007:28)

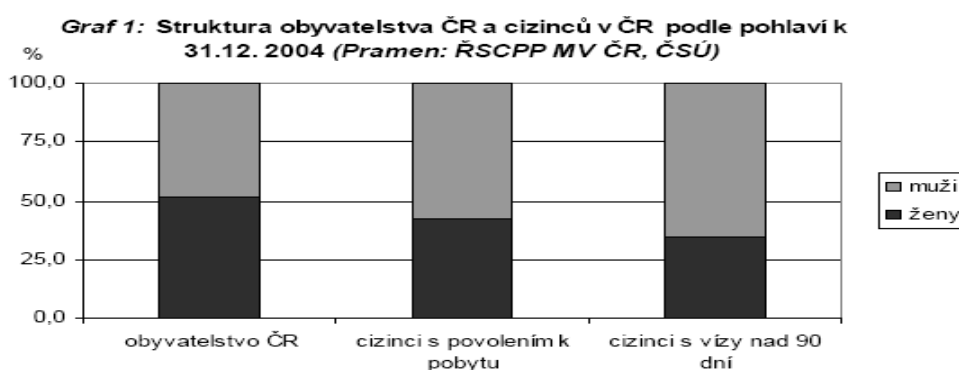
Po vstupu České republiky do Evropské Unie byly zrušeny omezení pro občany jiných členských států a proto je pro tento typ imigrantů snazší získat legální pobyt na našem území. Úloha státu se tak omezila jen na vytváření rámců imigrační politiky. (Nešporová 2007:28)

1.3 Imigrace žen

Stejně jako muži, zažívají ženy při imigraci nelehké životní situace, mezi něž patří odchod z mateřské země a úsilí o zajištění bezpečného „normálního“ života v nové společnosti, v nové kultuře, v nové zemi. Snad právě tato situace ženám brání natolik, že počet žen imigrantek je nižší, než počet mužů imigrantů.

Obrázek č. 3:

Na tomto obrázku vidíme, že počet žen, cizinek, které mají uděleno povolení k pobytu, nebo vízum nad 90 dnů je nižší, než počet mužů. (zdroj: www.czso.cz)

V procesu integrace do české společnosti naráží ženy na obdobné překážky jako muži. Jsou však určité situace, kdy ženy musejí překonávat odlišná rizika a problémy. Jsou to například problémy s přístupem ke službám a aktivitám, které jsou nezbytné pro zapojení do společnosti, tj. přístup ke vzdělání, kurzy českého jazyka, zapojení se na trhu práce, omezený přístup k lékařské péči v době těhotenství. (Krchová 2008:28)

Některé ženy jsou zaměstnány svými rodičovskými povinnostmi a nemohou se tak zúčastňovat kurzů českého jazyka, protože nemají zajištěno hlídání dětí v době konání kurzů. Ženám, imigrantkám, jde především o to, aby se zapojily do společnosti natolik, aby byly ekonomicky soběstačné.

Imigrace ovlivňuje role a vztahy. A to buď v tom smyslu, že upevňuje a prohlubuje tradiční role a nerovnosti, nebo naopak role mění. Navyklé role žen a mužů se v podmínkách imigrace těžko naplňují. Příkladem může být zvýšená zaměstnanost žen imigrantek v cílových zemích oproti zemím původu. Je zde však otázka, do jaké míry jde o naplnění emancipace žen v podmínkách zaměstnávání cizinek. Dalším problémem je „dvojitý zatížení“ žen, kdy péče a výchova dětí a neplacená práce v domácnosti zůstává

ve většině případů na starost ženám, které musí plnit své pracovní povinnosti v zaměstnání. (Krchová 2008:26-27).

K proměně rolí dochází vlivem několika faktorů. Jak uvádějí v knize *Diskriminace azylantů a azylantek v ČR z genderové perspektivy* autorky *Andrea Krchová a Hana Víznerová*: „Jedním z nich je změna sociokulturního prostředí, ve kterém se azylantky ocitají. Přichází-li rodina z prostředí, kde jsou role muže a ženy vnímány striktně tradičně, tj. žena se stará o domácnost a muž o zdroje obživy, je pro ně setkání s tím, že české ženy jsou ekonomicky aktivní a do jisté míry emancipované, podnětem k přehodnocení vlastní životní situace.“ (Krchová 2008:27)

Pokud žena začne pracovat a muž zůstává doma a pečuje o děti, je pro oba dva náročné se s touto situací, která se liší od zvyklostí jejich předchozího života vypořádat. Může nastat i situace, kdy se vztah rozpadne, protože pro muže je obtížné si zvyknout na takovou výměnu rolí. Situace může dojít tak daleko, že se nakonec rozhodne odjet zpět do země původu.

V příloze č. 2 je tabulka, která nám uvádí veškeré základní informace o cizincích v České republice k 31.12.2006, s rozdělením na muže a ženy, s trvalým nebo netrvalým pobytem, s povolením k pobytu, včetně azylantů a z toho u 5 nejčastějších státních občanství.

1.4 Integrace cizinců

Integrace je oboustranný proces, kdy se cizinec zvolna učí a proniká do zvyků, jazyka a způsobu života dané společnosti, ale bez požadavku na opuštění svých kulturních zvyklostí. Oboustranný proces znamená, že aktivitu vyvíjí nejen cizinec, ale i domácí obyvatelstvo. (Svoboda 2008:5)

Vláda České republiky se integrací cizinců zabývá. Existují plány, kdy aktivní podpora integrace byla vládou ČR prohlášena jako součást snahy napomáhat rozvoji dobrých vztahů mezi různými komunitami v oblasti vzdělávání, zdravotní péče, bydlení a sociální péče.

Vláda schválila koncepční dokument *Koncepce integrace cizinců (KIC)*, v němž se zaměřuje zejména na jednotlivce a jeho osobní úsilí. „Cizinec je vnímán především jako člen společnosti, nikoliv jako příslušník určité komunity.“ (Svoboda 2008:7)

Tento dokument si klade za cíl navrhnout taková opatření, která by napomohla k začlenění cizinců do české společnosti. KIC tak definuje podmínky a navrhuje aktivní

řešení, jak toho dosáhnout. Cílovou skupinou jsou azylanti a cizinci s dlouhodobým a trvalým pobytem. (Svoboda 2008:6)

Koncepce integrace cizinců je rozdělena na dvě skupiny:

1. Opatření specifická.
2. Opatření podpůrná

1. Specifická opatření mají za cíl eliminovat nevýhody postavení cizinců, které plynou z toho, že po příchodu do země cizinci neovládají jazyk, špatně se orientují na trhu práce a nemají vazby se členy společnosti.

2. Podpůrná opatření směřují k úpravě legislativy, čímž umožní i lepší fungování specifických opatření.

Klíčové body integrace jsou:

- Znalost českého jazyka,
- Ekonomická soběstačnost,
- Orientace cizince ve společnosti
- Vztahy cizince a majoritní společnosti.

(Svoboda 2008:7)

Znalost českého jazyka

Schopnost se domluvit patří mezi základní předpoklady integrace. Znalost českého jazyka má klíčovou roli. Pro azylanty a osoby s doplňkovou ochranou existuje možnost vstoupit do tzv. Státního integračního programu. Jeho hlavní úlohou je pomoc cizincům při jejich integraci do společnosti. V praxi to znamená poskytnutí bezplatné výuky českého jazyka a zajištění bydlení. Ale cizinci s dlouhodobým a trvalým pobytem nejsou vládou do tohoto institutu zařazeni. Velké množství osob tak zůstává bez možnosti získat nejen jazykové znalosti, ale i znalosti sociokulturní a legislativní.

(Svoboda 2008:7)

V Listině základních práv a svobod je každému přiznáno právo na vzdělání. Ale na bezplatnou školní docházku má nárok jen občan České republiky. Nicméně v Úmluvě o právech dítěte (čl. 28, odst. 1 písm. a) se uvádí: „Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznají práva dítěte na vzdělání a s cílem postupného uskutečňování tohoto práva a na základě rovných možností zejména: a) zavádějí pro všechny děti bezplatné a povinné základní vzdělání ...“ (zákon č. 104/1991 Sb.)

Tato úmluva má dle čl. 10 Ústavy přednost, což je možné vykládat tak, že na vzdělání má nárok každé dítě bez ohledu na to, zda má legální pobyt na území či nikoliv. Povinná školní docházka se tak vztahuje na všechny děti cizinců, tedy i na děti nelegálních cizinců. Dle školského zákona má ředitel školy nejpozději v den nástupu dítěte do školy požadovat doklad o legálnosti pobytu dítěte na našem území.

(Svoboda 2008:7)

Ekonomická soběstačnost

Ekonomická soběstačnost je stav, kdy cizinec není odkázán na pomoc státu, ale je schopen si zabezpečovat své životní potřeby vlastními příjmy, případně pomoci od rodinných příslušníků.

Azylanti a cizinci s trvalým pobytem mají zajištěna stejná práva jako občané České republiky. Povolení k dlouhodobému pobytu je však svázáno s vydáním pracovního povolení, které zaniká uplynutím doby, na kdy byl pobyt povolen, zároveň však závisí na trvání zaměstnání. Ukončení zaměstnání znamená i ukončení pobytu či víza. Navíc, chce-li cizinec požádat o nové povolení k pobytu, musí vycestovat mimo republiku, i když mezitím získal nové zaměstnání. (Svoboda 2008:7)

Zde by byla potřebná legislativní úprava, která by cizinci poskytla tzv. „ochrannou lhůtu! Během které by měl možnost najít si nové zaměstnání, bez nutnosti vycestovat a bez zrušení povolení k pobytu. O tento přístup se snaží projekt *Výběr kvalifikovaných zahraničních pracovníků*. Tento je však cíleně zaměřen jen na určitou skupinu cizinců. Mimo jiné jim poskytuje 45 dnů na nalezení nového zaměstnání, pokud cizinec přišel o práci nikoliv vlastní vinou. (Svoboda 2008:7)

Mnoho cizinců zažívá potíže při nalezení a získání práce a využívají tak sociálního zabezpečení. Z tohoto systému jsou však vyloučeni cizinci s vízem k pobytu nad 90 dnů a s povolením k dlouhodobému pobytu. Nicméně dlouhodobá závislost cizince na dávkách státní sociální podpory by se měla promítnout do jeho pobytového statusu v České republice. Ministerstvo vnitra k této skutečnosti například přihlíží při rozhodování o udělení státního občanství České republiky.

Orientace cizince ve společnosti

Cizinci zažívají problémy při orientaci v českém prostředí. Zejména při orientaci v právním postavení po udělení trvalého pobytu, jejich práv a povinností v oblastech

jako jsou úřady a jejich působnost. Také povinnost dodržovat dané právní předpisy, sociální zabezpečení a zdravotní pojištění, práva a povinnosti v zaměstnání, nebo vyřízení živnostenského listu.

Nutnost porozumění struktuře, hodnotám a systému nastavení norem společnosti je nezbytným předpokladem plné integrace do majoritní společnosti. Koncepce integrace cizinců navrhuje přípravu a distribuci příruček, které by měli cizinci obdržet co nejdříve po vstupu do země. Dalším nástrojem by měl být „úvodní kurz“, který by byl obdobou jazykových kurzů, kde by byly potřebné informace předávány v dostupné formě. Další formou by mělo být poradenství – sociální, právní, které by mohly zabezpečovat nestátní organizace. (Svoboda 2008:9)

Koncepce integrace cizinců také zmiňuje projekty v rámci Programu iniciativy Společenství EQUAL, které probíhají po celé Evropě a jejichž cílem je odstranění diskriminace a nerovnosti při vstupu na trh práce a ve společnosti obecně. Podstatou těchto programů je propojení teorie a praxe. (Svoboda 2008:9)

V praxi se jedná o propojení účasti lektorů, odborníků ze státního i podnikatelského sektoru nebo právníků specializujících se na oblast pracovně-právní.

Vztahy cizinců s členy majoritní společnosti

Integrace je dvoustranný proces a je potřeba aktivního přístupu nejen cizinců, ale i občanů České republiky. Postoj majoritní společnosti k cizincům jako skupině, není jednoznačně pozitivní. Většina české veřejnosti se k přílivu cizinců staví spíše odmítavě. Tento postoj je zapříčiněn předsudky a stereotypy. Jakmile ale společnost získá zkušenost s častějšími kontakty s cizinci, negativní postoj se většinou zmírňuje. Proto není dobře umísťovat integrační azylová střediska mimo obec či ve specifickém prostředí menších obcí. Dochází tím k vydělování a separaci skupin cizinců a přispívá to k oboustrannému negativnímu pohledu, jak ze strany cizinců, tak ze strany majoritní společnosti. (Svoboda 2008:7)

Arnošt Svoboda použil ve svém článku v časopise *Věřejná správa*, co je potřeba k integraci cizinců slova *Z. Uherka* z knihy *Integrace azylantů*, „je nutné nalézt rovnováhu mezi mírou začlenění do majoritní společnosti a respektem ke kulturním specifickým dané skupiny cizinců“. (Svoboda 2008:8)

Při integraci cizinců je nutné nejen dostatečně informovat cizince, ale také v dostatečné míře informovat České občany. Protože právě neinformovanost je zdrojem různých předsudků.

Koncepce integrace cizinců si právě proto klade za cíl vzdělávat majoritní společnost ve všech typech škol a nezapomíná ani na vzdělávání dospělé populace, např. pracovníků státní správy. Důležitým bodem v tomto programu je opět zapojení nestátních neziskových organizací. Důležitou roli v tomto ohledu hrají akce jako jsou semináře nebo školení se zaměřením na společné soužití a společné kulturní aktivity. (Svoboda 2008:8)

Arnošt Svoboda použil ve svém článku v časopise *Veřejná správa*, při specifikaci problémů integrace, stanovisko *P. Pořízek*, z jeho knihy *Analýze problémových oblastí v integraci cizinců na území ČR*, který poukazuje na skutečnost, že podstatným problémem je odepření cizincům účasti na volbách do zastupitelstev obcí, ve kterých mají trvalé bydliště. Aktivní i pasivní volební právo je přiznáno jen občanům s trvalým pobytem, nebo občanům EU s hlášeným pobytem. Tento fakt může mít negativní důsledky pro sžívání se cizince s místním prostředím a pocit sounáležitosti s místní společností a kulturou. (Svoboda 2008:8)

Tato skutečnost je v rozporu s bodem 8 Koncepce integrace cizinců, která stanoví, že součástí politiky vlády je zajištění osobní účasti legálně a dlouhodobě usazených cizinců na společenském životě na místní úrovni. (Svoboda 2008:8)

V této kapitole jsem se snažila popsat, co je migrace a imigrace. Můžeme říci, že imigrace je celosvětový jev, jehož příčiny můžeme spatřovat zejména v rozdílech v bohatství mezi jednotlivými zeměmi, v úrovni ekonomického rozvoje a v životní úrovni obyvatel. Také lepší dopravní propojenost světa a relativně volný pohyb lidí mezi státy napomáhá k růstu migrace.

Po vstupu České republiky do Evropské Unie je pro imigranty snazší získat legální pobyt na území našeho státu. Ale stejně jako vyspělé země se Česká republika potýká s tím, že někteří cizinci zneužívají situace a žádají o udělení mezinárodní ochrany a při nevyhovění jejich žádosti se odvolávají přes kasační soud až k Ústavnímu soudu, jen pro to, aby si prodloužili pobyt na našem území.

Ale jaký postup volit pro problematiku imigrantů? Stavět jim mosty, aby po nich lépe přešli a nechat je, aby se mohli uplatnit v zemích Evropské unie? Nebo se před nimi chránit a stavět jim překážky, které stejně nakonec zdolají? Přes složitost problému řeší Evropská unie tyto otázky pozitivně a neuzavírat se před příchozími imigranty.

2. Postavení žen ve světě

V této kapitole je popsáno postavení žen ve světě. Přes vývoj postavení žen v historii do dnešních dnů, je zdůvodněno, proč žena nemá stejné postavení jako muž. Dále je zde uvedena charakteristika současného postavení žen v České republice a postavení žen cizinek v naší republice.

2.1 Postavení žen v historii

Neexistuje mužský a ženský svět. Žijeme v jednom světě, ale vnímáme ho někdy rozdílně. Jaké však bylo a je postavení ženy, matky a manželky, bez jejíž každodenní práce a lásky by se zastavil svět?

Historie postavení ženy je veskrze jednou ze stinných stránek historie lidstva. Ledacos se v pohledu na ženu změnilo, ale ani dnes nemá žena fakticky stejnou pozici jako muž. Ve staré společnosti působily na společnost a tím i na formování pohledu na ženy dva základní faktory. Církev a rodina. Tyto faktory obecně usnadňovaly člověku život.

Staletími se život a myšlení rodiny změnily, ale jak tradiční rodina, tak i současná rodina je vázána určitými pravidly. Ve většině společností dnešního světa stále přetrvává model tradičního rozdělení rolí, kdy muž je živitelem a hlavou rodiny, žena je pečovatelka o potomstvo a o domácnost. Jsou to po staletí vžitá stereotypy. Kde a kdy se vlastně tyto stereotypy utvářely?

Z historického hlediska již od primitivní společnosti a vzhledem k tělesné konstrukci žen, musel muž především zajistit jídlo - tedy lovil, zabezpečovat obranu před nebezpečím, nosit a manipulovat s těžkými břemeny. Žena, když se jí narodilo dítě, se o toto dítě musela starat, s čímž bylo spojeno udržování ohně a příprava jídla. Takto se jejich činnosti diferencovaly. Některé činnosti se tak staly vyloženě mužské nebo vyloženě ženské. (Čermák 2003:3)

Názory na to, které činnosti jsou vyloženě mužské a které jsou vyloženě ženské jsou každému z nás vštěpovány od útlého dětství. Stejně tak pohled na pozici ve společnosti si každý z nás nese už od dětství.

Zaměstnanost žen změnily hlavně válečné konflikty 20. století. Do této doby byly většinou ženy zaměstnávány jako služky a posluhovačky. Během první světové války však většina mužů byla na frontě a o průmyslovou a jinou výrobu se musely starat ženy. Díky tomu jejich zaměstnanost prudce stoupla. V období druhé světové války se v ještě větší míře tato situace opakovala. (Čermák 2003:4)

Lidstvo udělalo velký pokrok od historického uspořádání rodiny, ale i v současné společnosti má žena leckde horší společenské postavení než muž. Například: volební práva dostávaly ženy v průběhu let 1893 – 1979, ale Saudská Arábie zůstává jediným státem, kde ženy nemohou volit na celostátní úrovni. (Čermák 2003:3)

Jak uvádí *Mgr. Jindřich Čermák* v článku *Postavení žen ve společnosti se zaměřením na Českou republiku*, v časopise *E-POLIS*: „přesto se během několika generací podařilo pozici žen ve společnosti vylepšit a smazat určité stereotypy. Nebyla to pro mnohé cesta jednoduchá a bude ještě dlouho trvat, než bude normální, že se muž v hospodě před ostatními muži přizná k radostnému mytí nádobí, či k hrdosti na svoji lépe vydělávající ženu.“ (Čermák 2003:3)

Mezi největší problémy, se kterými se žena v současnosti setkává je nerovnost, platová diskriminace, sexuální harašení. Žena ve vedoucí pozici je otázka několika málo posledních let. Většinou se v těchto pozicích dobře placeného zaměstnání pohybují muži. Přesto zejména v západní civilizaci zažívá žena v současné době „satisfakci“ v nejrovnějším přístupu ve srovnání s mužem v historii. Má stejná práva, účastní se na politickém procesu, má stejný nárok na vzdělání a nárok na rovnou mzdu. (Čermák 2003:4)

Za posledních sto let se povedl velký kus práce v odstraňování diskriminace žen. Můžeme jen doufat, že za sto let bude situace ještě lepší a bude jen historií, jak se jedno pohlaví pošetile povyšovalo nad to druhé.

2.2 Postavení žen v České republice

V našem století došlo v problematice postavení ženy nejen v České republice, ale celkově ve světě k mnoha změnám. Jednou ze základních je právě postavení ženy v rodině, můžeme říci že došlo k narušení tradičního patriarchálního modelu rodiny. Ženy se vymanily z mnoha pout a postupně se jim otevřel svět vzdělání, kvalifikovaných profesí a svět politiky. (Kuchařová 1998:40)

Rovnoprávné postavení žen a mužů je v naší republice dokumentováno faktem, že veškeré právní normy byly formovány od počátku Československého státu neutrálně. V knize *Aktuální otázky postavení žen v ČR* autorka *Věra Kuchařová* uvádí, že v prohlášení nezávislosti Republiky Československé z 18.10.1918 se píše: „Ženy budou postaveny politicky, sociálně a kulturně na roveň mužům a v ústavní listině z roku 1920 je uvedeno v § 106: Výsady pohlaví, rodu a povolání se neuznávají.“ (Kuchařová 1998:3)

Byly však koncipovány i normy, které reflektovaly potřebu zvýšené ochrany žen z důvodů jejich biologických, fyziologických i sociálních zvláštností jako je mateřství. (Kuchařová 1998:3)

V současnosti je v České republice považována rovnoprávnost žen a mužů za samozřejmou a za základní lidské právo zaručené Ústavou, respektive Listinou základních práv a svobod.

Lze říci, že na jedné straně, má Česká republika dlouhodobou historii v boji za účast žen ve veřejném životě a svým způsobem i v rovném zacházení. Na druhé straně nepatří otázky rovnoprávnosti mužů a žen mezi prioritní témata veřejného ani politického života. (Kuchařová 1998:4)

Stále zřetelněji však působí snahy samotných žen formulovat a prosazovat své zájmy a práva a za tímto účelem se organizovat. Ženy vnímají nerovnoprávné postavení ve srovnání s muži nejen v zaměstnání, ale i v politice a odlišnosti vyplývající z jejich rolí v rodině. Většina žen vidí svoji situaci kritičtěji pokud jde o vnější podmínky, ale pozitivněji posuzují své schopnosti pro rovnoprávné uplatnění. (Kuchařová 1998:5)

Největší rozdíly se týkají rodiny při rozdělení ženských a mužských rolí. Muži stále vidí své místo v roli živitele a pro ženu nacházejí místo především v domácích povinnostech. Je to jeden z hlavních rozporů mezi muži a ženami. (Kuchařová 1998:8)

Věra Kuchařová ve své knize *Aktuální otázky postavení žen v ČR*, uvádí, že „muži sice přiznávají ženám právo na profesní seberealizaci a společenskou angažovanost, přiznávají jim nároky a schopnosti seberealizace mimo domov, ale na druhé straně jim nechtějí příliš slevit z jejich domácích rolí ženy-manželky a ženy-matky jejich dětí.“ (Kuchařová 1998:8)

Mateřská role a péče o domácnost je chápána většinou žen, i jejich okolím jako jejich hlavní a nezastupitelná role. Pro rodinný život a chod domácnosti je role ženy rozhodující a tak se postupně vytvořil model „dvou směn“, kdy je žena přetěžována.

Některé postoje žen můžeme charakterizovat takto:

- jednou z nejvyšších hodnot v jejich životě je rodina a děti, ale to není pro ženy důvodem, aby se uzavíraly do domácnosti,
- mají vysoké sebehodnocení v profesní oblasti,
- akceptují odlišnost rolí muže a ženy, ale chtějí rovnoprávnost,
- myslí si, že muži mají výhody plynoucí z tradiční dělby rolí,

- mají menší potřebu aktivního zapojení do společenského a politického života, to ovšem souvisí s jejich zaneprázdněností v jiných sférách.

(Kuchařová 1998:9-10)

V otázkách mzdy mají ženy za stejnou práci ve stejné pozici v průměru o 30% nižší plat než muž. Například, jak uvádí *Jindřich Čermák*, v článku *Postavení žen ve společnosti se zaměřením na Českou republiku*, v časopise *E-POLIS*, „ve funkci průměrného vedoucího pracovníka dostává žena až o 46% menší plat než muž na stejné pozici.“ I když jsou ženy zastoupeny v kategorii zákonodárců, vedoucích a řídicích pracovníků, podnikatelek, dostávají pouhá 54% platu mužů. Celkově dostávají české ženy cca 70% platu mužů (Čermák 2003:3-4)

Pokud bude stále zachována tato platová diskriminace, nemůže dojít k úplnému zrovnoprávnění muže a ženy.

V příloze č. 3 je tabulka, která znázorňuje míru nezaměstnanosti žen za rok 2005 a v lednu 2006 oproti mužům, podíl žen na počtu manažerských pozic a platové rozdíly žen vůči mužům v procentech k 31.12.2004 v porovnání s některými zeměmi

(www.czso.cz)

2.3 Ženy cizinky

Lidstvo udělalo velký pokrok od historického uspořádání rodiny, ale i v současné západní společnosti má žena leckde horší společenské postavení než muž.

Dle řady zahraničních výzkumů a studií patří ženy – cizinky k jedné z nejméně znevýhodněných skupin na trhu práce. Tento trend se nevyhýbá ani naší republice. Ženy imigrantky se stávají potencionálními oběti různých forem diskriminace, která může začít nižšími mzdami a končit u zneužívání – nucené práce nebo obchodu s lidmi.

Mnoho žen imigrantek se dostává do potíží tím, že zde pobývá nelegálně nebo se zapojují do nelegální práce, kde jsou většinou podmínky pro diskriminaci. V některých případech tak dochází i k zabavení osobních dokumentů, cestovních dokladů, nezaplacení za práci, porušování délky pracovní doby, různé formy ponižování včetně sexuálního obtěžování nebo vydírání. Dochází k porušování jejich práv, ale cizinky se nemohou svých práv dožadovat, neboť jsou součástí nelegálního systému. Přesto se často rozhodnou právě pro nelegální práci, neboť v cestě k serióznímu zaměstnání jim stojí mnoho překážek. Jednou z těchto překážek je neznalost jazyka a nedostatečná orientace v systému a podmínkách, za kterých u nás mohou pracovat. (www.cizinci.cz)

Cizinky jsou také vystavovány větší míře diskriminace, neboť je jim nabízena práce nižšího charakteru, a z toho vyplývá i nižší platové ohodnocení. Příchozí ženy vydělávají výrazně méně než muži imigranti, rozdíl činí zhruba 3500,- Kč měsíčně, jak uvádí *Pavčina Brzákova* v článku *cCzinci v ČR* z 21.6.2005. (www.cizinci.cz)

Přitom doporučené postupy jsou pro cizince zveřejňovány MPSV, své služby bezplatně nabízejí poradny pro integraci, jenže málokterý cizinec se k informacím dostane nebo zkrátka neví, kde je má hledat. Proto se raději obrátí na zprostředkovatele.

Zásadní otázkou je, zda má cizinka na území ČR povolení k trvalému pobytu dle zákona o pobytu cizinců na území České republiky. Trvalý pobyt jim poskytuje širokou škálu oprávnění a do značné míry jsou práva a povinnosti imigrantů totožné s právy a povinnostmi občanů České republiky, jak je uvedeno v této práci v kapitole 1.2 Postoj České republiky k imigraci.

Ženy, více než muži si hlouběji uvědomují, že mít někde svůj domov, je jednou z nejdůležitějších věcí na světě. V momentě, kdy člověk opustí svou rodnou zemi, je pro něho velmi těžké si nový domov vytvořit. Někdy se navíc po určité době může vynořit i otázka návratu.

Existuje jeden svět, jen my si tento svět stále rozdělujeme na mužský a ženský. Podíváme-li se na tento svět z úhlu pohledu ženy, musíme přiznat, že se postavení žen hodně změnilo k lepšímu. Sice ani dnes nemá žena stejnou pozici jako muž, ale zvláště v západní civilizaci zažívá žena v současné době „satisfakci“ v nejrovnějším přístupu ve srovnání s mužem v historii.

Mezi současné problémy, se kterými se ženy nejvíce setkávají, patří nerovnost, platová diskriminace a sexuální harašení. Těmto projevům jsou ženy cizinky vystavovány ještě v podstatně větší míře než ostatní ženy, neboť neznají jazyk majority, tím je jim nabízena práce nižšího charakteru a tím mají i nižší platové ohodnocení.

Při nelegálním pobytu na našem území mají imigrantky situaci ještě horší. Jsou vystaveny větší míře diskriminace, a přitom se v těchto případech nemohou svých práv ani dožadovat.

3. Vliv náboženství na postavení ženy

Tato kapitola je zaměřena na spojitost vlivu náboženství na postavení ženy. Je zde charakterizováno postavení ženy v náboženství, zvláště na její roli v náboženství východu a v náboženství západu.

3.1 Náboženství

Podíváme-li se do historie, sotva najdeme kulturu, která by vůbec neznala náboženství. Položíme-li si otázku, co je to náboženství, může se výklad lišit právě od toho, zda jsme, či nejme věřící.

V knize *Pavučiny* Luděk Rajchrt uvádí: „Člověk hledá ve svém nejistém životě bezpečí a pevnost. Uvědomuje si svou konečnost a pomíjivost. Klade si otázky, na něž nemá uspokojivé odpovědi: Kdo jsem? Proč tu jsem? Kam jdu? Náboženství je pokusem těmto tajemstvím přijít na kloub.“ (Rajchrt 1995:12)

Současně v této knize Luděk Rajchrt uvádí citaci německého ekonoma *Karla Marxe*: „Náboženství je povzdechem utlačované bytosti, obrana vůči bezcitnému světu a obrana duše před bezduchými okolnostmi.“ (Rajchrt 1995:12)

Česká republika se řadí mezi demokratické země a v proto i v Listině základních práv a svobod zaručuje svobodu vyznání, jak je uvedeno v článku 15 „Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání je zaručena. Každý má právo změnit své náboženství nebo víru anebo být bez náboženského vyznání.“ Další projevy náboženského vyznání jsou zaručeny článkem 16: „Každý má právo svobodně projevovat své náboženství nebo víru buď sám nebo společně s jinými, soukromě nebo veřejně, bohoslužbou, vyučováním náboženskými úkony nebo zachováváním obřadu.“ (zákon č. 2/1993 Sb.)

3.2 Role ženy v náboženství

Odlišnosti mezi mužem a ženou byla a zůstává zdrojem fascinace pro mnohá náboženství světa. Na jedné straně protiklad pohlaví byl považován za model a symbol pro vytváření párů, jak např.: hmota a duch, rozum a cit. Na druhé straně biologické role pohlaví byly dokladem odlišných typů tvořivých sil působících ve světě. Náboženství odlišilo role muže a ženy, jehož důsledkem je vnímání jiného statutu žen ve srovnání s muži. (Doležalová 1995:2)

Řád patriarchální společností spočívá v tom, že se žena stále podrobuje a že její činy i myšlenky jsou pod dohledem. K dohledu nad ženou dříve sloužily jak prostředky fyzické – její sledování a trest, tak prostředky psychologické, jako například pověra, že sexuálně svobodná žena je „špatná“. (Doležalová 1995:2)

Po celá staletí působila a působí církve na společnost a tak mimo jiné ovlivňuje názor a pohled společnosti na ženy. Vzhledem k tomu, jak velkou moc mělo, nebo má náboženství, tak společnost posuzovala ženy. Dnes, v 21. století nejsou tyto názory již

tak výrazné, ale stále existují státy, kdy díky moci církve jsou ženy stále diskriminovány.

3.2 Ženy a náboženství západu - Křesťanství

Křesťanské náboženství začalo být od ostatních náboženství odlišováno v průběhu 2. století. Toto náboženství vycházelo z historicky nejstaršího náboženství západu a to z judaismu. Svoji pozornost soustředilo na mužského spasitele, na jediného boha. Judaismus také ovlivnil vztah k ženám a z toho vyplývající sociální postavení, neboť v tradičním judaismu nepřísluší ženě žádná formální role ani ve veřejném životě. Křesťanství prohloubilo diskriminaci žen. Ve svém učení vyjadřuje nerovnoprávné postavení ženy. Učí, že ženy jsou podřízeny svým mužům jako Pánu, protože muž je hlavou ženy, jako Kristus je hlavou církve. V knize *Žena a náboženství západu* autorka Iva Doležalová cituje: „Tak jak je církev podřízena Kristu, tak ženy mají být ve všem podřízeny mužům.“ (Ef 5, 21-24) (Doležalová 1995:12)

Této myšlenky bylo využito k vyloučení žen z kněžství. Negativní vztah k ženám se ale odrazil v úsudcích a normách týkajících se nejen celibátu, ale i manželství a vedl až k honům na čarodějnice. Tato situace vrcholila v době od 16. do 18. století. Proto se křesťanské ženy staly mučednicemi. Postoj křesťanské církve k ženám se změnil až v 19. a 20. století. (Doležalová 1995:13)

Stačí se podívat do nedávné historie. V České republice platil všeobecný občanský zákoník 946/1811 Sb.z.s., s účinností od 1.1.1812, který byl vyhlášen pro všechny země Habsburské vyjma Uher, který platil až do roku 1918. Byl však převzat do československého právního řádu a platil až do 1.1.1951. Vycházel z nerovného postavení ženy a muže. Sice zakazoval zlé nakládání s manželkou, ale za výchozí bral skutečnost, že muž je hlavou rodiny, žena je v jeho moci a je povinna ho následovat a poslouchat. Rovněž o výchově dětí rozhodoval manžel. Těmito předpisy se sice stát snažil zajistit stabilitu rodiny a manželství, ale také napomáhal k diskriminaci žen.

3.3 Ženy a náboženství východu - Hinduismus

Také v kulturách východu se prosadil model patriarchální společnosti a proto také toto náboženství je v patriarchální duchu. Jedním z takovýchto náboženství je i Hinduismus. Z této skutečnosti tak pro ženu východu vyplývají závažné skutečnosti.

V patriarchální společnosti Indie se postupně prosadil model typického vnímání ženy jako člověka stojícího níže než muž. Často se žena brala pouze s odkazem na její pohlavní funkci, jen pro její nezastupitelnou roli matky, která má přímo náboženskou povinnost přivést na svět syny. V této společnosti byla žena vnímána jako příčina všeho zla na světě. Proto jsou ženy vyloučeny z účasti na náboženských obřadech i ze studia posvátných knih. (Doležalová 1996:6)

Pro ženu v Hinduismu platí celá řada pravidel. Například: žena nemá jíst s mužem u jednoho stolu, příliš s mužem rozmlouvat, nemá muže oslovovat jménem ale jako nadřazenou bytost „můj pane“. Důvodem k zapuzení ženy může být jednak její neplodnost, cizoložství nebo když rodí pouze potomky ženského pohlaví. Význam sexu a erotiky zůstal pro hinduismus zásadní. (Doležalová 1996:6)

Jedním z dokladů sociální podřízenosti ženy v tomto náboženství je sebeupálení vdovy po smrti manžela. Tento zvyk byl sice zakázán roku 1829. Přesto se stal a byl dokumentován i v roce 1988. Tento případ vedl k přijetí přísného zákona o zákazu sebeupálení vdovy. (Doležalová 1996:7)

Na vytváření vztahu k ženám v náboženství Hinduismu měl značný vliv islám. *Iva Doležalová* ve své knize *Náboženství východu* například uvádí, že „ze zemí, jejichž patriarchální struktura byla výrazně formována buddhistickým náboženstvím, se v Japonsku model ženy, snášející utrpení prosadil nejdůsledněji, a to bylo také důvodem, proč je dodnes považována za ideální vzor ženy v kontextu kultur Východu.“ (Doležalová 1996:17)

Můžeme říci, že náboženství mělo a stále má velký vliv na postavení ženy ve společnosti. Náboženství ovlivnilo kulturu a po staletí dávalo lidem archetypy o podmíněnosti patriarchální moci. Dalo mužům možnost společenské, politické i ekonomické nadvlády nad ženami. Právě náboženství po staletí odmítalo poskytnout ženám jakákoliv občanská práva. Náboženství položilo základy k diskriminaci žen tím, že za výchozí bralo skutečnost, že muž je hlava rodiny a žena je v jeho moci. Přisoudilo ženám roli podřízenosti a poslušnosti.

Nastává zde ale problém ve vidění světa. Z pohledu našeho západního vidění světa chápeme za diskriminační určité tradice omezující chování ženy na veřejnosti. Některá kultura prokazuje ženě tolik pozornosti, až ji omezuje a z našeho pohledu diskriminuje. Z pohledu ženy z východního světa ale naše, západní kultura ženě prokazuje tak málo pozornosti, že ji ani neomezuje, ani nechrání.

4. Krizové situace žen a dětí

Tato kapitola vysvětluje pojem krize, krizové situace, příčiny, typy a průběh krize. Dále je tato kapitola zaměřena na popis krizových situací žen všeobecné, žen imigrantek a dětí.

4.1 Krize

Slovo krize je v dnešní době často používaný termín. Co si ale pod tímto termínem můžeme představit?

Můžeme si představit krizi vládní, finanční, hospodářskou, ale také rodinnou, manželskou. Termín krize lze použít k popisu všech situací, při kterých se něco dramaticky mění a tato změna je doprovázena negativními emocemi. Slovo krize je termín, který je používaný pro situace, které postihují nejen společnost, ale i situace týkající se jednotlivce. (Špaténková 2004:15)

V knize *Naděždy Špaténkové Krize*, je vymezen dle slovníkových definic termín krize takto: „Krizе je:

- rozhodná chvíle, rozhodný obrat, liter. část děje, v níž vrcholí rozpor protikladných sil,
- těžká, svízelná situace, svízel, potíže, tíseň, nesnáz, zmatek,
- v psychiatrii, psychologii, psychoterapii výraz pro extrémní psychickou zátěž, nebezpečný stav, životní událost, rozhodný obrat v léčbě,
- přechodný stav, moment zřetelné nerovnováhy, nedostatek, úpadek, je to přechodné stadium mezi dvěmi rozlišitelnými fázemi,
- je to normální reakce na nenormální situace.“

(Špaténková 2004:15)

Pojem krize proto nemůžeme zaměňovat s jinými pojmy, jako jsou například: trauma, stres, deprese. Krize totiž není žádná nemoc. Můžeme říci, že krize je vždy taková situace, kterou člověk za krizi považuje a vyžaduje od něj nové, zvýšené úsilí, kompromis či změnu postoje k aktérům situace. (Špaténková 2004:17)

4.2 Příčiny krize

Příčiny krize můžeme rozdělit na příčiny vnitřní nebo vnější.

Vnější příčinou krize může být ztráta, nebo volba mezi více objekty, nebo také změna vnějších podmínek natolik, že mohou vést ke krizi. Vnitřní příčinou krize bývá neschopnost zvládnout úkoly. Neschopnost se adaptovat na vzniklé životní situace.

(Špaténková 2004:19)

Jak v komunitě, tak u jednotlivce mohou nastat situace, které mohou vyvolat krizi. Není možné sestavit úplný výčet událostí, které mohou být příčinou krize, neboť krize je stav ryze subjektivní. Každý jedinec vnímá své okolí odlišně, z jiného úhlu pohledu a pro každého člověka mají věci a události jiný význam.

Můžeme si pouze uvést pár příkladů konkrétních příčin krize:

Individuální – život ohrožující zkušenost, sexuální útok, úraz, autonehoda, sebevražda nebo vražda někoho blízkého.

Komunitní – požár, tsunami, zemětřesení, výbuch sopky, terorismus, násilná či sexuální kriminalita.

(Špaténková 2004:19)

Události, které se mohou stát příčinou krize se v roce 1964 pokusili sestavit prof. T Holme a R. Rahe do seznamu náročných životních situací, který je přílohou č. 4.

Dle výkladu této tabulky, je bodová stupnice nastavena na základě dlouholetých klinických zkušeností. Námitkou ale může být fakt, že emoční reakce postiženého jedince je závislá na významu, který jedinec situaci připisuje. (Špaténková 2004:19)

Jak je vidět z této tabulky, jsou zde zařazeny i události pro jedince pozitivní, jako je například vlastní svatba, dovolená, vánoce. I takové události se mohou stát pro jednotlivce příčinou krize.

4.3 Typy krize

Typy krize můžeme vymežit na:

1. Vývojové
2. Situační
3. Kumulované

1. Vývojová krize

Tento typ krize se týká všech lidí a je neoddelitelnou součástí našeho života. Tyto krize jsou předpokládány a očekávány. Nesou sebou vždy určitou změnu a přijetí nových rolí.

K těmto krizím řadíme např. ukončení školy, odchod z domova, sňatek, nástup do práce, odchod do důchodu.

Tyto situace se stávají krizové ve chvíli, kdy jedinec se setká s takovými překážkami, které není schopen překonat, ztrácí emoční rovnováhu a dezorganizaci. Neboť situaci není schopen překonat s pomocí jemu známých strategií a způsobů.

(Špaténková 2004:23)

2. Situační krize

Tyto krize jsou důsledkem vnějších a neočekávaných situací. Jsou to situace, které ohrožují pocit bezpečí, zdraví a samotný život. Mezi tyto krize můžeme zařadit například: smrt blízké osoby, katastrofu, ztrátu práce, invaliditu, ohrožení partnerského svazku apod. (Špaténková 2004:23)

3. Kumulované krize

K tomuto typu krize dochází v případech, kdy jedinec ustoupil od řešení vývojové krize, kdy se krize zastavila ve fázi emoční reakce. Prožívání krize je v tomto případě komplikováno vzpomínkami na předchozí ztráty a tím se vzpomínka promítá do aktuálního prožívání. (Špaténková 2004:23)

4.4 Průběh krize

Krize je ryze subjektivní záležitost a proto existuje řada rozdílů, jak lidé krizi prožívají. Hloubka a rozsah psychických změn není závislá pouze na intenzitě působícího faktoru, ale především na individuálních vlastnostech jedince. Také závisí na aktuální situaci, ve které se jedinec nachází – na jeho zdravotním stavu, únavě, přetížení z práce, věku. Především důležité je, do jaké míry dokáže sociální okolí člověka v krizi akceptovat a jestli mu dokáže pomoci. (Špaténkové 2004:33)

Přesto existuje určitá shoda v tom, že adaptace na krizi probíhá v těchto fázích:

- šok
- popírání
- hněv a agrese
- deprese
- akceptace

(Špaténková 2004:33)

V krizové situaci je možné tyto stavy očekávat, ale nemusí se vyskytnout všechny.

Naděžda Špaténková v knize *Krize, psychologický a sociologický fenomén* souhlasí s názorem autorek *Silverové a Wortmanové* z jejich knihy *Mohapl*, že pozitivní vliv na vyrovnání se s krizí má především:

- “sociální opora
- možnost ventilace emocí
- schopnost nalézt v krizi nějaký smysl
- zkušenost s předcházejícími stresory“

(Špaténková 2004:33)

4.5 Krize žen

Stejně jako muži, mohou se ženy ocitnout v krizi z nejrůznějších důvodů. Většina žen se však nejčastěji setkává s krizí emocionální a vztahovou.

Při emocionální krizi jde o hněv, vztek, smutek až zoufalství, které mohou vést ke krizi, kdy jde o vážné ohrožení ženy. Vztahy obecně jsou jednou z nejčastějších příčin krize. Sem můžeme zařadit špatně fungující, rozbité vztahy nebo absence vztahu. Nejde jen o vztahy partnerské, ale do této skupiny se řadí také vztahy rodičovské, kdy rodiče mohou být zklamáni chováním svých dětí. Mezi vztahové krize se také řadí problematika násilí, jehož oběťmi jsou nejčastěji ženy a děti. (Špaténková 2004:64-65)

Většina vdaných žen také prožívá rodinnou krizi. Krizím a konfliktům v rodině se nelze vyhnout, protože všichni členové rodiny mají své různé potřeby, prožívání i reagování. Navíc se rodina vyvíjí v čase a mají na ni vliv i další sociální skupiny. Proto nemůže existovat rodina, která by neměla nějaké problémy. Ti, co toto tvrdí, nebo se mylně domnívají jsou většinou ze zvláště uzavřených rodin a často by odbornou pomoc potřebovali. (Špaténková 2004:73)

Ale oproti dětem, je zde jeden podstatný rozdíl. Dospělý jedinec, který se dostal do krize, může sám vyhledat služby krizové intervence.

V případech rodinné krize musí rodina zavést nové, adekvátnější vzorce rodinného fungování. Tyto vzorce vycházejí z toho, jak rodina hodnotí svoji situaci. Pokud je krize včas zvládnutá, nedochází k závažnému ohrožení základních funkcí rodiny. Také při ztrátách nesmírně pomáhá změna uvažování o bolestivé či traumatické události. Jde

o nový pohled rodiny na svět, zkusit tuto událost pojmout tak, aby byla přijatelnější. Subjektivní význam situace pro rodinu ovlivňuje právě její zvládnutí.

(Špaténková 2004:73)

4.6 Krizové situace imigrantek

Stejně jako české ženy, mohou se ženy imigrantky ocitnou v krizi z nejrůznějších důvodů. Tyto ženy na navíc dostávají do krizových situací z důvodu opuštění domova, opuštění svých nejbližších, nejen rodičů, ale i svých dětí, které nezřídka zůstávají v zemi původu.

Při příchodu do cílové země pak musejí řešit existenční problémy, jako je zapojení se na trhu práce, bydlení, neznalost jazyka, sociální zabezpečení. Vše je přitom propojeno. Lepší jazyková vybavenost umožní ženě lepší práci a tím vyšší výdělek a proto i možnost zajištění bydlení.

Další náročné situace pro ženu imigrantku vznikají v souvislosti s porodem. Závažným problémem je platit zdravotní pojištění. Pokud se dítě narodí se zdravotní vadou, pak pojišťovna nechce dítě pojistit, když jsou tu rodiče pouze na vízum nebo dlouhodobý pobyt. (www.cizinci.cz)

Dalším problémem, se kterým se ženy imigrantky setkávají jsou kulturní a etnické odlišnosti, kvůli kterým se špatně integrují do majoritní společnosti.

Těmto všem problémům by se dalo částečně zabránit tím, že by česká veřejnost změnila postoj k imigrantům. Vstřícnější přijímání cizinců je důležitým předpokladem k sociální a kulturní integraci cizinců. Pro utváření tolerantnějších a vstřícnějších vztahů je podávání nezkreslených informací o cizincích, například prostřednictvím médií. V České republice ale chybí veřejná diskuse o současných imigracích.

(Nešporová 2007:52)

4.7 Krize dětí

Krizové situace dětí mají svá specifika a liší se od krizí v dospělosti. Nejvíce tím, že dítě nedokáže sdělit, že se nachází v krizi. Je závislé na tom, zda si jeho situace někdo všimne a také záleží na tom kdo si všimne, jak situaci dokáže pojmenovat a čím je to ve skutečnosti krize. (Špaténková 2004:51)

Příčinou krize v dětství mohou být události, které jsou z pohledu dospělých pouze „banality“. Ale důsledky takové dětské krize si mohou děti nést celý život.

Pro dítě představují rodiče nejdůležitější oporu v náročných životních situacích a nejvíce znají své dítě, proto by si měli všimnout, že něco není v pořádku. Ale mohou to být také prarodiče, straší sourozenci nebo někdo jiný, např. učitel ve škole či vychovatel. (Špaténková 2004:52)

Pokud si někdo všimne, že se s dítětem něco děje, nemusí tuto situaci ještě označit za krizi. Velmi často se stává, že je situace posouzena nesprávně a tím není dítěti zajištěna adekvátní pomoc. Někdy je dítě za projevy krize i trestáno nebo při nápadném ztišení i chváleno. Proto je důležité si nejen krize u dítěte všimnout, ale také ji správně pojmenovat. (Špaténková 2004:52)

Nabízí se zde i otázka, čím je to ve skutečnosti krize? Nejde jen o projekci krize rodičů na dítě? Např. když matka po rozvodu špatně snáší situaci a své prožívání promítá do dítěte a tvrdí, že dítě ten rozvod špatně nese. (Špaténková 2004:52)

Je celá řada situací, které u dítěte mohou vyvolat krizi. Jako příklad si můžeme uvést: narození sourozence, odloučení dítěte od rodičů, rozvod rodičů, příchod nevlastního rodiče, nástup dítěte do školy nebo školy, nemoc dítěte, nemoc některého člena rodiny, adopce, umístění dítěte do ústavního zařízení, týrání a zneužívání dítěte, smrt rodičů nebo blízkých osob.

Krize se u dítěte většinou projevuje poruchou spánku, problémem při hrách, školní selhávání, fantazírování a lhaní, krádeže, agresivita, konflikty, trucování. (Špaténková 2004:57-58)

Dítě bývá často bezmocné a bývá závislé na tom, že si někdo jeho problémů všimne. Jak uvádí *Naděžda Špaténkové* v knize *Krize, psychologický a sociologický fenomén*, „způsoby a možnosti vyhledávání pomoci má dítě poněkud omezené – může kontaktovat linku důvěry, může se obrátit na nějakou blízkou dospělou osobu, případně vyhledat pomoc cizí dospělé osoby. Čím dříve je pomoc dítěti poskytnuta, tím lépe.“ (Špaténková 2004:59)

Dítě může vyhledat pomoc i samo, bez vědomí rodičů. Má právo požádat o pomoc jakoukoliv instituci, které přísluší ochrana práv a oprávněných zájmů dítěte. Mezi ně patří: školy a školská zařízení, zdravotnická zařízení, orgány sociálně-právní ochrany dětí, policie, soud.

Děti z přistěhovaleckých rodin tuto situaci mají ještě ztíženou. Funkce rodiny v těchto případech bývá narušena, neznalost jazyka a jiného prostředí jim tuto situaci ještě

komplikuje. Pro zdraví vývoj dětí je však důležité co nejdříve obnovit funkci rodiny. Přitom to jsou právě děti, které jako první se naučí česky a tím se stávají pro rodinu důležité, že bývají jako první schopni komunikovat s místními lidmi.

Na závěr této kapitoly můžeme říci, že krize vždy přináší do života jedince smutek, bolest, trápení, úzkost, strach a další negativní emoce. Jedinec v krizové situaci se nedokáže orientovat ani v sobě samém. Ne každý dospělý se dokáže s krizovou situací vyrovnat. Děti jsou v tomto případě na tom ještě hůře, protože většina dospělých si myslí, že jde jen o banální problémy, nebo si ani nevšimnou, že dítě krizovou situací prochází.

Ať již ženy cizinky, nebo ženy všeobecně spíše zažívají krize emocionální a vztahové, protože vztahy jsou nejčastější příčinou krize. Mezi tyto krizové situace patří i problematika násilí, kdy nejvíce obětí je právě mezi ženami a dětmi.

Vždy záleží na osobním přístupu každého jedince k této situaci. Ale důležité je i to, jak ho jeho okolí dokáže akceptovat, pomoci mu a když pomoci, jakou formu pomoci zvolí.

Při pozitivním pohledu na krizi jako „výzvu“ naopak pomáhá člověku se lépe zorientovat sám v sobě a najít svůj postoj k životu, přehodnotit a změnit své stereotypy, změnit svůj život a možná k lepšímu.

5. Násilí v rodině

Tato kapitola se zabývá násilím v rodině, a to především domácím násilím, dětem vyrůstajícím v těchto rodinách a některými možnými směry ochrany před tímto společenským problémem.

5.1 Domácí násilí

Definovat termín domácí násilí je těžké. Termín „domácí“ se používá proto, že označuje, že násilí se odehrává v osobním životě. Násilí ve odehrává mezi manželi, partnery nebo mezi lidmi, kteří spolu žijí. V poslední době například roste násilí na seniorech. Nejčastější oběti domácího násilí jsou ale ženy a děti.

Termín „násilí“ pak v sobě zahrnuje celou škálu fyzického jednání, které se považuje za násilné. Např. se jedná o fackování, rány pěstí, kousání, bytí, pálení, bodání apod. Násilí může mít i sexuální charakter nebo týrání. Může jít ovšem o další různé formy chování agresora. Je ovšem možné obět' týrat, aniž by se jí agresor dotkl. V tomto případě hovoříme o citovém týrání, nebo o ekonomickém týrání, kdy násilníci upírají

partnerce peníze. Existuje několik druhů agresivního chování, které se znázorňují v tzv. „Duluthském modelu“, který je přílohou č. 5. (Conway 2007:16)

Tento model dobře ukazuje, jak citové týrání posiluje a podporuje fyzické a sexuální násilí. Střed kruhu tvoří moc a ovládnutí. Formy agrese je mnoho, ale cílem agresora je ve všech případech získat nad obětí moc a ovládat jí. (Conway 2007:15)

Domácí násilí představuje dlouhodobé, opakované týrání jakéhokoliv druhu a liší se typem rodiny. Ve většině případů násilných vztahů má muž naprostou, absolutní moc. Kromě násilného chování posiluje svoji nadvládu pomocí výroků typu: muž je živitel rodiny a pracuje, tím se stará o rodinu. Nebude proto nijak pomáhat s domácností, s péčí o děti, protože to je „ženská práce“. (Conway 2007:15)

Helén L. Conway ve své knize *Domácí násilí* uvádí, že takový vztah „je založen na rodově podmíněných stereotypy, které jsou daleko nad rámec běžného dohodnutého vymezení povinností a odpovědnosti partnerů. Žena je na svém manželovi závislá a žije svůj život podle jeho rozmarů. Je jí tak odepřeno právo být svou paní, mít svou vlastní osobnost s vlastními názory a přáními. Potlačování samotné lidskosti ženy dokáže být stejně ničivější jako fyzické bytí.“ (Conway 2007:26)

Domácí násilí nejsou jen epizody týrání, ale jde o celý způsob života, způsob jednání agresora vůči oběti. Je to celá síť týrání, ovládnutí a nadvlády, ve které je oběť polapena. Domácí násilí se může přihodit komukoliv, ve všech národnostech, třídách, věkových kategoriích.

5.2 Děti a domácí násilí

Při domácím násilí je pozornost upřena především na agresora a dospělou oběť. Ve většině těchto násilím postižených vztahů však vyrůstají děti. Domácí násilí postihuje děti dvojnásobem:

- situace, kdy dítě asistuje přímo – přímá viktimizace
- situace, kdy dítě je v roli svědka – nepřímá viktimizace

(Čírtková 2002:103)

Přímá viktimizace

Děti asistují přímo situacím agrese a tak se stávají vedlejším terčem pro agresora. Malé děti prožívají intenzivní strach, nerozumí situaci a hledají útočiště – u matky. Tím se vystavují riziku přímého ohrožení.

U starších dětí se k tomuto strachu přidává ještě pocit zoufalství a tlak nějak ukončit tyto nepříjemné momenty. Nemohou snést vlastní pasivitu a tak reagují buď tím, že utíkají z místa dramatu anebo zasahují ve prospěch slabého. (Čírtková 2002:103)

Nepřímá viktimizace

Dítě se nachází v roli svědka útoku, kdy vidí, slyší nebo vnímá následky prostřednictvím zranění týrané matky. Jsou tak konfrontovány s důsledky domácího násilí, žijí ve strachu, nejistotě. Děti před takovou nejistotou utíkají, buď fyzicky (z domova) nebo psychicky (drogy, alkohol). Jsou však také případy, kdy se dítě s agresorem identifikuje. Tato identifikace je motivována strachem a umožňuje dítěti lhostejnost, která později často přechází do nenávisti k trpící oběti.

(Čírtková 2002:103-104)

Domácí násilí poškozuje zdraví vývoj dítěte, jak fyzický, tak mentální. Může za to absence potřeby bezpečí. Domov se pro dítě stává obávaným místem. Čím je dítě, které zažívá domácí násilí mladší, tím závažnější bývají následky. Z některých dětí se stávají samotáři, z jiných rebelové. (Čírtková 2002:104)

5.3 Ochrana před domácím násilím

Násilí odehrávající se doma patří mezi nejrozšířenější formu násilí ve společnosti. Mnoho zemí světa považuje domácí násilí za ryze soukromou záležitost. Nebude-li domácí násilí pojmenováno a nenalezne-li oporu v legislativě, jakoby neexistovalo. A to, co neexistuje, se vlastně nemusí řešit. Situaci navíc komplikuje řada předsudků, tradic a nedostatečné informovanosti. (Voňková 2004:136)

Základem by mělo být odsouzení tohoto jevu jako společensky nežádoucího a v těchto případech i nutnost intervence státu do soukromí jednotlivců. (Voňková 2004:167)

Důležitým faktorem v boji proti domácímu násilí je informovanost veřejnosti. Toto lze realizovat prostřednictvím informačních kampaní, výcvikových programů, vzdělávacích akcí apod.

Od 1.1.2007 nabyl účinnosti zákon č. 135/2006 Sb., na ochranu před domácím násilím, který změnil situaci ohrožených osob zásadním způsobem. Tento zákon přinesl nově institut vykázání, který dává policistům pravomoc vykázat násilnou osobu na 10 dnů z obydlí. Smyslem institutu vykázání je chránit osoby, které jsou ohroženy před útokem proti jejich životu, zdraví, svobodě nebo lidské důstojnosti. (www.bkb.cz)

Nezastupitelnou roli v této problematice také sehrává systém pomoci obětem domácího násilí realizovaná prostřednictvím azylových domů, specializovaných poradenských center, terapeutická péče. Pomoc zde sehrávají i linky důvěry a domovy pro matky s dětmi. (Voňková 2004:17)

Problém domácího násilí byl dlouho pro společnost tabu. Tím, že se odehrává v osobním životě, v soukromí jednotlivců, je nejméně viditelné a proto se společnost obecně nechtěla do řešení této situace dlouho zapojit. Tento stav navíc komplikují předsudky, tradice a neinformovanost lidí. Přitom domácí násilí je jednou z nejběžnějších forem násilí hlavně vůči ženám a dětem.

Ženy, které prožívají domácí násilí, se stydí o tomto problému hovořit, ztrácejí sebevědomí, mají pocit bezmoci. Společnost může pomoci těmto ženám se rozhodnout svoji situaci řešit. Na tomto poli je otevřeno spousta možností.

Zákon na ochranu před domácím násilím, který přinesl nově institut vykázaní je opatřením preventivního charakteru, které chrání osoby ohrožené domácím násilím. V tomto období vykázaní jsou ohrožené osobě nastíněny možné způsoby řešení této situace, dostává se jí právní pomoci a také psychosociální pomoci.

6. Empirické šetření

V této kapitole je popsáno empirické šetření, které jsem provedla na umožněné praxi v Pobytovém a integračním azylovém středisku Ministerstva vnitra, Správy uprchlických zařízení v Zastávce.

Tzv. azylová a migrační politika je v kompetenci Ministerstva vnitra České republiky a jeho složek: Odbor azylové a migrační politiky, Policie ČR – Služba cizinecké a pohraniční policie, Správa uprchlických zařízení (SUZ) Ministerstva vnitra.

Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra byla zřízena 1.1.1996 jako organizační složka státu, v jejíž kompetenci je provoz azylových zařízení a zařízení pro zajištění cizinců. V těchto zařízeních se poskytují cizincům zejména ubytovací, stravovací, sociální, zdravotní a další služby. (SUZ MV ČR 2007:4)

Správa uprchlických zařízení Ministerstva vnitra má rozděleny azylová střediska na přijímací, pobytová a integrační azylová střediska.

Rozdíl v charakteristice pobytového a integračního azylového střediska:

V pobytovém středisku může žadatel o udělení mezinárodní ochrany využít ubytování, kde je ubytován po dobu řízení ve věci jeho žádosti. Žadatelé mají možnost pobytová střediska opouštět, a to i dlouhodobě. Mají také možnost rozhodnout se pro pobyt v soukromí. Ve středisku mají žadatelé k dispozici dětské centrum, knihovnu, čajovnu, dětské hřiště, je možné se zúčastnit kulturních akcí nebo výletů.

V integračním azylovém středisku jsou osoby, kterým byla přiznána mezinárodní ochrana. Tito mohou vstoupit do Státního integračního programu a požádat o dočasné ubytování. Doba strávená v tomto středisku slouží k osvojení si dostatečné znalosti češtiny a získání samostatného bydlení. Ubytování zde je poskytováno na dobu maximálně 18 měsíců. Za ubytování ve středisku platí azylantů poplatek a jejich práva a povinnosti na trhu práce, v sociální oblasti a ve zdravotní oblasti jsou stejná jako práva a povinnosti občanů České republiky. (SUZ MV ČR 2007:4)

V případě negativního výsledku žádosti o udělení mezinárodní ochrany spolupracuje SUZ MV ČR s Mezinárodní organizací pro migraci (IOM), při realizaci dobrovolné repatriace. Jde o důstojný návrat do země původu, nebo místa posledního pobytu. Při dobrovolné repatriaci se ovšem dodržuje zásada dobrovolnosti a proto se vždy vychází ze svobodného rozhodnutí žádající osoby. Při realizaci dobrovolného návratu je také nutná spolupráce se zaměstnanci SUZ. Pokud žadatel nespolupracuje, může mu být jeho repatriace pozastavena. V nutných případech jsou těmto cizincům zajišťovány náhradní cestovní doklady, poskytují se jim doprovod či reintegrační asistence v zemi původu. Například v roce 2006 se uskutečnilo 351 repatriací. Nejvíce této možnosti využili státní příslušníci Slovenska, Egypta, Ukrajiny a Ruska. (SUZ MV ČR 2007:4-7)

Cíl šetření

V pobytovém středisku v Zastávce jsem osobně provedla dotazníkové šetření. Vysvětlila jsem respondentkám účel sběru dat, informovala jsem je o tom, k čemu budou tyto údaje využity a požádala je o spolupráci. Dále jsem jim zdůraznila, že jde o anonymní šetření. Dotazníkem jsem oslovila jen ženy. Některé z těchto žen jsou v naší republice samy, bez dětí, některé jen s dětmi a některé s dětmi i s partnerem.

Zaměřila jsem se na otázky, jestli se setkali tyto ženy nebo jejich děti s projevem rasismu či diskriminace a v případě, že ano, tak z jakého důvodu - pohlaví, rasy nebo

náboženského vyznání. Také jsem se zaměřila na otázky jestli se tyto ženy setkaly s domácím násilím a jestli jsou dostatečně informovány, jak se tomuto jevu bránit. Dále jsem zkoumala otázku, jestli mají problém s jazykovou bariérou a se zajištěním bydlení mimo pobytového střediska.

Metody šetření

K tomuto šetření jsem použila dotazník vlastní konstrukce (nestandardizovaný), který byl nejen v českém jazyce, ale také přeložen do ruštiny. Dotazník je přílohou č. 6 a 7 této práce.

V tomto dotazníku jsem použila uzavřené otázky, s nabídkou odpovědí ANO, NE, NEVÍM. Tento jednoduchý typ otázek jsem volila mimo jiné z důvodu, že některé ženy v pobytovém středisku mají problémy s jazykovou bariérou, kdy některý ze světových jazyků není jejich rodným jazykem a tak by těžko odpovídaly na otevřené otázky, nebo nedokončené věty.

Dotazníkové šetření probíhalo mezi žadatelkami o udělení mezinárodní ochrany a proto z důvodu jejich ochrany byl dotazník nejen anonymní, ale také byly omezeny tzv. „tvrdá data“ pouze na stát původu, věk respondentek a zjištění doby po kterou jsou umístěny v pobytovém středisku.

7. Výsledky výzkumu

V pobytovém středisku bylo k datu 18.2.2009 fyzicky ubytováno žadatelek o udělení mezinárodní ochrany 37 žen s rodinami a 15 žen bez rodin. Z tohoto počtu se mi podařilo oslovit cca 10 respondentek, z toho ale pouze 6 žen mi poskytlo spolupráci formou vyplněného a odevzdaného dotazníku. Výsledky výzkumu jsem zpracovala statisticky.

Vysvětlivky k tabulce se zjištěnými údaji z dotazníků:

Jednotlivé respondentky jsem označeny číslem 1 až 6.

K označení země původu jsem použila mezinárodní číselník států, tj.:

XS - Srbsko, AM - Arménie, UA – Ukrajina, RU – Ruská federace

Dobu pobytu ve středisku jsem měřila měrnou jednotkou roky.

Výsledky dotazníkové šetření zpracované do tabulky:

Dotazníkové otázky	č. 1	č. 2	č. 3	č. 4	č. 5	č. 6
Z kterého státu pocházíte?	XS	AM	UA	UA	RU	RU
Kolik je Vám roků?	30	35	29	58	51	28
Jak dlouho jste v pobyt. středisku?	2,2	0,6	0,4	4,0	3,6	1,2
Máte rodinu,děti - v zemi původu?	NE	NE	ANO	ANO	NE	NE
Máte rodinu, děti – v české republice?	ANO	ANO	NE	NE	ANO	ANO
Setkala jste se v ČR s jakýmkoliv projevem rasismu nebo diskriminace?	ANO	NE	ANO	NE	NE	ANO
- tyto projevy byly v pobytovém středisku?	NE	NE	nevím	NE	NE	ANO
- tyto projevy byly mimo pobytového střediska?	ANO	NE	ANO	NE	NE	ANO
Bylo důvodem diskriminace to, že jste žena?	NE	NE	NE	NE	NE	NE
Setkala jste se se sexuálním obtěžováním?	NE	NE	NE	NE	NE	NE
Řešila jste problém související s Vaším náboženstvím?	NE	NE	NE	ANO	NE	NE
Máte v ČR problém s jazykovou bariérou?	NE	ANO	ANO	NE	nevím	NE
Přivítala by jste výuku českého jazyka?	ANO	ANO	nevím	ANO	ANO	ANO
Máte problém si najít v ČR ubytování mimo pobytové středisko?	ANO	ANO	ANO	NE	ANO	ANO
Setkala jste se s domácím násilím – v zemi původu?	ANO	NE	ANO	NE	NE	NE
Setkala jste se s domácím násilím - v České republice?	NE	NE	nevím	NE	NE	NE
Jste dostatečně informováno o tom, jak se v ČR bránit domácímu násilí?	NE	ANO	ANO	ANO	NE	NE
Setkaly se Vaše děti ve škole nebo ve společnosti s diskriminací?	NE	ANO	---	---	NE	ANO
Šlo o diskriminaci - rasovou?	NE	ANO	---	---	NE	NE
Šlo o diskriminaci - z důvodu náboženského přesvědčení?	NE	NE	---	---	NE	ANO
Šlo o diskriminaci - z důvodu pohlaví?	NE	ANO	---	---	NE	NE

1. Země původu:

Z odevzdaných dotazníků jsou respondenty -ženy, ze 4 států původu, a to:

Srbsko (XS) - 1 respondentka

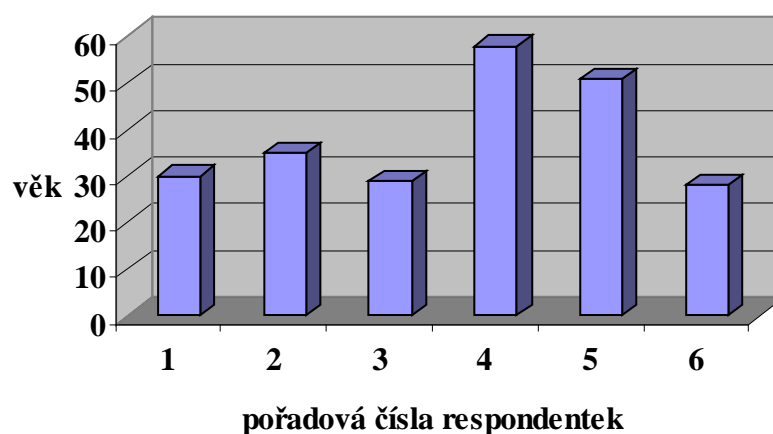
Arménie (AM) - 1 respondentka

Ukrajina (UA) - 2 respondentky

Ruská federace (RU) - 2 respondentky

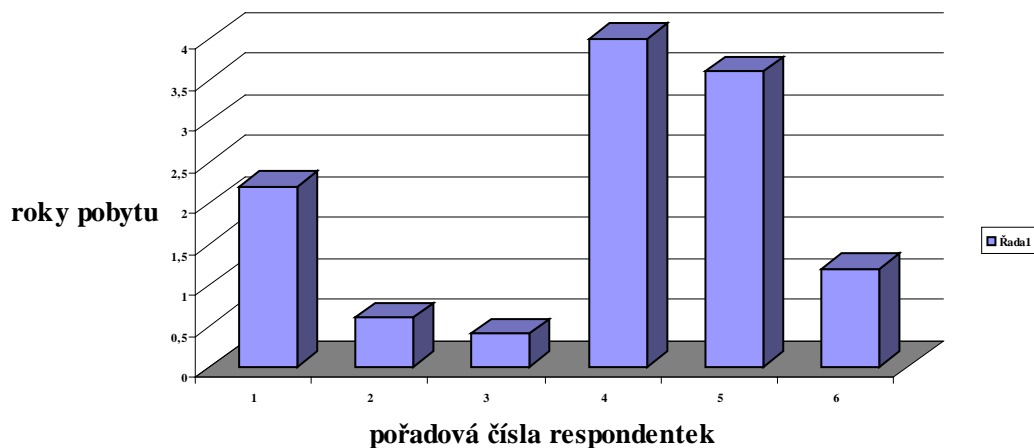
2. Věk dotazovaných žen je od 28 do 51 roků, tj. v průměrný věk 38,5 let.

Věk dotazovaných žen v grafu

3. V pobytovém středisku jsou tyto ženy od 0,4 roků do 3,6 roků, tj. v průměru jde o 2 roky pobytu.

Délka pobytu v pobytovém středisku v grafu

4. Ze 6 dotazovaných žen mají pouze 2 ženy děti a rodinu v zemi původu, ostatní 4 ženy mají rodinu a děti v České republice.
5. S projevem rasismu nebo diskriminace se v České republice setkaly 3 ženy, další 3 ženy se s tímto projevem neseťkaly.
6. Na otázku, zda tyto projevy rasismu nebo diskriminace byly v pobytovém středisku, odpověděly 4 ženy ne, 1 žena nevěděla a jen 1 žena odpověděla ano.
7. Na otázku, zda tyto projevy rasismu nebo diskriminace byly mimo pobytové středisko, odpověděly 3 ženy ano a 3 ženy ne.
8. Všechny 6 žen odpovědělo, že důvodem diskriminace nebyla skutečnost, že jsou ženy.
9. Tyto ženy se ve všech 6 případech neseťkaly se sexuálním obtěžováním.
10. 5 žen odpovědělo, že neřešilo problém související s jejich náboženstvím, pouze 1 žena tento problém řešila.
12. S jazykovou bariérou mají problém 2 ženy, 3 ženy ne a 1 žena neví.
13. 5 žen by přivítalo výuku českého jazyka, 1 žena neví.
14. Ubytování mimo pobytové středisko má problém si najít 5 žen, 1 žena ne.
15. S domácím násilím se v zemi původu setkaly 2 ženy, ostatní 4 ženy ne.
16. S domácím násilím se v České republice neseťkalo 5 žen, 1 žena neví.
17. Na otázku, zda jsou ženy dostatečně informovány, jak se v ČR bránit domácímu násilí, odpověděly 3 ženy ANO a 3 ženy NE.

Na otázky týkající se diskriminace dětí odpovídaly ze 6 pouze 4 ženy, protože 2 ženy mají rodinu a děti v zemi původu.

18. 2 ženy odpověděly, že se jejich děti setkaly s diskriminací ve škole nebo ve společnosti, 2 ženy odpověděly na tuto otázku NE.
19. Jen 1 žena odpověděla, že šlo o diskriminaci z důvodu rasy, další 3 ženy odpověděly na tuto otázku NE..
20. 1 žena odpověděla, že šlo o diskriminaci z důvodu náboženského přesvědčení, ostatní 3 ženy odpověděly NE.
21. 1 žena odpověděla, že šlo o diskriminaci z důvodu pohlaví, další 3 ženy odpověděly na otázku NE

Počet 6 respondentek, žen imigrantek, žadatelek o udělení mezinárodní ochrany, které vyplnily dotazník, je velmi malý na stanovení obecných závěrů.

Z mého šetření jsem si ověřila, že nejvíce imigrantů pochází ze zemí tzv. „třetího světa“, jak uvádím v kapitole 1.2 této bakalářské práce, v tabulce č. 2, kde čerpám z údajů Českého statistického úřadu o pěti nejčastějších státních občanství imigrantů k datu 31.12.2008. Ze 6 žen pochází 2 z Ukrajiny, což je nejčastější státní občanství cizinců v naší republice, další 2 pocházejí z Ruska, a to je čtvrté nejčastější státní občanství imigrantů v České republice.

Z tohoto šetření mohu usuzovat na skutečnost, že jsou to většinou mladší ženy, které imigrují a jejich průměrný věk je 38,5 roku. Na toto navazuje i otázka dětí, kdy tyto mladší ženy mají děti sebou v České republice, starší ženy naopak rodinu a děti mají v zemi původu.

I když jsou tyto ženy v pobytovém středisku umístěny v průměru 2 roky, je patrné, že ty ženy, které jsou v pobytovém středisku alespoň 1 rok, již nemají problémy s jazykovou bariérou. Naproti tomu ženy, které jsou ve středisku pár měsíců, tyto problémy mají. Kromě jedné ženy, by většina těchto žen přivítala výuku českého jazyka.

Některé z dotazovaných žen se již ve svém životě setkaly s rasovou diskriminací, tyto projevy však nebyly v pobytovém středisku, ale mimo střediska. Zde ovšem musíme zvážit hledisko toho, jak jsou tyto ženy vychovány v zemi původu, jakého náboženství a nakonec jejich subjektivní pohled, co považují za projev rasismu nebo diskriminace. Oslovené ženy také neřešily problém diskriminace z důvodu pohlaví a kromě jedné ženy ani z důvodu náboženství. Všechny tyto ženy neřešily problém se sexuálním obtěžováním.

Skoro všechny z uvedených žen ale má problém v České republice si najít vhodné ubytování mimo pobytové středisko.

S domácím násilím se tyto ženy v České republice neseťkaly, ale některé se s tímto problémem setkaly ve svém domovském státě. Ne všechny z oslovených žen jsou dostatečně informovány o tom, jak se v České republice mohou bránit domácímu násilí.

Některé děti těchto žen se již setkaly v naší republice s diskriminací, ať již ve škole, nebo ve společnosti. Šlo různě o rasovou diskriminaci, diskriminaci z důvodu náboženského přesvědčení i diskriminaci z důvodu pohlaví. Jak jsem již uváděla výše v textu, při specifikaci diskriminace musíme mít na zřeteli neobjektivnost těchto údajů, neboť tyto otázky jsou zkresleny subjektivním pohledem nejen dětí, ale i jejich matek, co považují za projev diskriminace.

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo analýzou obsahu odborných prací vymezit základní faktory, které jsou příčinou krizových situací žen a dětí přistěhovalců. Empirickým šetřením zjistit některé podněty, které způsobují krizové situace těchto imigrantek a snažit se najít východiska, které by pomohly tento stav krize řešit.

V práci jsem se zaměřila na několik možných okruhů problémů – jazyková bariéra, diskriminace žen, vliv církve na této diskriminaci, krizové situace a domácí násilí.

Zásadním problémem imigrantů je jazyková bariéra. Schopnost se domluvit se členy majority je základním předpokladem k pobytu imigranta. Na znalost jazyka navazuje ekonomická soběstačnost cizinců, orientace ve společnosti a tím i lepší navázání vztahů se členy majoritní společnosti. Je skutečností, že žadatelé o udělení mezinárodní ochrany a cizinci s dlouhodobým a trvalým pobytem nejsou zařazeni do bezplatné výuky českého jazyka, jak jsem uvedla v kapitole 1.4 této bakalářské práce. Velké množství osob tak zůstává bez možnosti získat jazykové znalosti. Nejen v případě dětí, které jsou zařazeny do základních škol, neboť se na ně vztahuje povinná školní docházka, ale i v případě dospělých, jim právě tato jazyková bariéra může způsobit krizovou situaci. V této oblasti dala vláda spíše prostor nevládním neziskovým organizacím, jako jsou například: Organizace pro pomoc uprchlíkům, Centrum pro integraci cizinců, Česká katolická charita a řada dalších. Tyto organizace nabízejí nejen výuku českého jazyka, ale i další doplňkové služby, jako je právní vzdělávání, provozování humanitárních šatníků nebo aktivity pro využití volného času

Jedním z rizikových faktorů, který může způsobit krizovou situaci, je skutečnost, že se ženy imigrantky a jejich děti v průběhu života setkávají s diskriminací. Je skutečností, že základ k této diskriminaci dalo náboženství. Po staletí dávalo lidem archetypy o podmíněnosti patriarchální moci. Právě náboženství dalo možnost mužům společenské, ekonomické i politické nadvlády nad ženami.

V našem, „západním světě“ se již ledačos změnilo. Například v České republice je rovnoprávnost mužů a žen považováno za základní lidské právo zaručené Ústavou a Listinou základních práv a svobod. Ale ve „východním světě“ stále dochází k diskriminaci žen. Zde ale musíme zvážit úhel pohledu západního a východního světa, co považuje daná společnost za diskriminaci, jaké uznává náboženské normy a tím je dán i subjektivní pohled žen a dětí, co považují za projev diskriminace.

Například při rozhovoru s ženami z „východního světa“ mají tyto subjektivní pocity, že diskriminovány jsme my, ženy západu. O ně se stará manžel, nemusejí pracovat, mají možnost se více věnovat svým rodinám a dětem. Nás vidí tak, že musíme pracovat a ještě k tomu se starat o své rodiny a děti. Z jejich pohledu jsme pracovně přetížené, stresované a unavené ženy.

Opuštění domova, země původu, svých nejbližších a odchod do neznáma, je velkým faktorem krizové situace imigrantek a jejich dětí. Do jejich života vstupuje strach z neznámého, smutek, bolest a další negativní emoce. Zde záleží na osobním přístupu každého jednotlivce. Pozitivní pohled na tuto situaci, chápat tento stav jako „výzvu“ pomáhá člověku se lépe zorientovat v sobě, najít si svůj postoj k životu a někdy také změnit své zažití stereotypy, znamená změnit svůj život k lepšímu. Domnívám se, že nejlépe zvládnuté krizové situace jsou takové, kterým se podařilo zabránit.

V osobním životě, ve svém soukromí, prožívají některé ženy a děti nejméně viditelné násilí, a to domácí násilí, které se může přihodit komukoliv, ve všech národnostech, třídách nebo věkových kategoriích. Jde o jednu z nejběžnějších forem násilí, jehož obětí jsou většinou ženy a děti. Společnost ale může pomoci těmto ženám se rozhodnout svoji situaci řešit. Částečným řešením tohoto problému by byla větší informovanost o zákonu na ochranu před domácím násilím, institutu vykazání a o poskytnutí právní nebo psychosociální pomoci.

V cílové zemi se pak ještě k výše uvedeným možným negativním emocím a problémům imigrantek přidávají kromě neznalosti jazyka i existenční problémy a potíže se zajištěním bydlení. Vše je vzájemně propojeno. Lepší jazyková vybavenost umožní lepší práci, lepší práce přinese větší výdělek, větší výdělek umožní zajistit ubytování.

Souhlasím s názorem autorkou knihy *Rodiny přistěhovalců, paní Olgou Nešporovou*, že těmto problémům by se dalo částečně zabránit tím, že by česká veřejnost změnila postoj k imigrantům. Vstřícnější přijímání cizinců je důležitým předpokladem k sociální a kulturní integraci cizinců. Pro utváření tolerantnějších a vstřícnějších vztahů je také nutné podávat nezkreslené informace o cizincích, například prostřednictvím médií. V České republice ale chybí veřejná diskuse o současných imigracích.

(Nešporová 2007:52)

Do budoucna lze počítat s nárůstem počtu přistěhovalců na území České republiky a s nutností lepšího nastavení podmínek jejich života. Protože soužití obyvatel různých etnických skupin vyžaduje vzájemné tolerantní vztahy mezi majoritou a jednotlivými

minoritami. Jestliže jedna strana zastává tolerantní postoje, očekává, že i ona bude tolerována. Tolerance ale sama nestačí k tomu, aby vzniklo dobré soužití. Je potřeba se vzájemně poznávat, navazovat kontakty a neizolovat se! Tolerance se nevyznačuje slepým přijetím něčeho jako projevu cizí kultury, ale vzájemnou ochotou diskutovat.

Každý sám za sebe i za celé lidstvo by si měl uvědomit, že vzhledem ke zkracujícím se vzdálenostem roste propojenost světa, dochází k míšení kultur a je potřeba přijmout nové a nepoznané.

Resumé

Ve své bakalářské práci jsem stručně definovala co je vlastně migrace a imigrace a postoj vlády České republiky k této problematice. Uvedla jsem rozdělení cizinců na základní kategorie dle druhu pobytu a dále jsem vysvětlila proces integrace cizinců a její koncepci. Popsala jsem klíčové body integrace, mezi něž patří znalost českého jazyka, ekonomická soběstačnost, orientace ve společnosti a vztahy cizince s majoritní společností.

Předložila jsem stručný popis postavení žen z historického pohledu, postavení žen v České republice a postavení žen cizinek. Dále jsem se zabývala otázkou vlivu náboženství na toto postavení ženy ve společnosti a stručně jsem srovnávala ženy a náboženství východu a západu.

Specifikovala jsem co je krize, její příčiny, typy krizí a průběh krize. Zde jsem obecně popsala krizové situace žen, krizové situace imigrantek a krize dětí. Provedla jsem popis domácího násilí a uvedla jsem některé možné směry ochrany před tímto společenským problémem.

Provedla jsem průzkum ve formě dotazníkového šetření v Pobytovém a integračním azylovém středisku Ministerstva vnitra, Správy uprchlických zařízení v Zastávce. V průzkumu jsem se zaměřila na zjištění míry jazykové bariéry a diskriminace žen a dětí, na otázky domácího násilí a problémy se zajištěním bydlení mimo pobytové středisko. Tento průzkum jsem zpracovala statisticky.

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá popisem a analýzou některých faktorů, které způsobují krizové situace žen a dětí z přistěhovatelských rodin. V prvních pěti kapitolách bakalářské práce jsou popsány jednak typy a formy imigrace a jednak jsou zde z odborných prací vymezeny základní faktory, které ovlivňují krizové situace žen a dětí. V těchto kapitolách je popsán vývoj postavení ženy ve světě a vliv náboženství na sociální roli ženy. Další kapitoly popisují krizové situace žen a dětí a násilí v rodině. V kapitolách šest a sedm je uveden empirický výzkum provedený v Pobytovém a integračním azylovém středisku Ministerstva vnitra, Správy uprchlických zařízení v Zastávce a výsledky tohoto výzkumu. V závěru bakalářské práce jsou popsány některé možnosti řešení krizových situací imigrantek a jejich dětí.

Klíčová slova

Imigrace žen, ženy cizinky, role ženy v náboženství, krize, krizové situace, domácí násilí.

Annotaion

This bachelor thesis deals with the description and analysis of some factors that cause the crisis of women and children from immigrant families. In the first five chapters thesis describes both the types and forms of immigration and are of professional work defined the basic factors which affect crisis of women and children. In these chapters describes the development status of women in the world and the influence of religion on the social role of women. Other chapters describe the crisis of women and children and violence in the family. In chapters six and seven are given an empirical research conducted in the residence and integration asylum center Ministry of Interior, Administration refugee facilities in Zastávka and the results of this research. At the end of work are described some of crisis management immigrant and their children.

Keywords

Immigration of women, women foreigners, the role of women in religion, crisis, crisis situations, domestic violence.

Seznam použité literatury a pramenů:

1. zákon č. 946/1811 Sb.z.s., všeobecný občanský zákoník
2. zákon č. 104/1991 Sb., úmluva o právech dítěte
3. zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
4. zákon č. 325/1999 Sb., o azylu
5. zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území ČR
6. zákon č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců
7. BĚLOHRADSKÝ, V.: *Eseje o nedávné minulosti a blížké budoucnosti* (et a),
1.vyd. Praha: G plus G, 1999, ISBN 80-86103-5
8. ČIRTKOVÁ, L.: Domácí násilí – přístup k řešení problémů ve vybraných evropských zemích, studie, Praha: Bílý kruh bezpečí, 2002, ISBN 80-86284-19-0
9. CONWAY H.L.: (přeložila Jana Mandelíková) *Domácí násilí*, 1. vyd. Praha: Albatros, 2007, ISBN 978-80-00-01550-7
10. DOLEŽALOVÁ I., *Žena a náboženství západu*, 1. vyd. Praha: 1995, ISBN 80- 85867-80-X
11. DOLEŽALOVÁ I., *Žena a náboženství východu*, 1. vyd. Praha: 1996, ISBN 80-7204-003-0
12. HOLÁ B., *Život cizinců v ČR*, 1. vyd. Praha: ČSÚ, 2007, ISBN 978-80-250-1548-3
13. KRCHOVÁ A., VÍZNEROVÁ H., *Diskriminace azylantů a azylantek v ČR z generové perspektivy*, 1. vyd. Havlíčkův Brod: 2008, ISBN 978-80-254-2035-5
14. KUCHAROVÁ V., PhDr. a ZAMYKALOVÁ. L., *Aktuální otázky postavení žen v ČR*, 1. vyd. Praha: VUPSV, 1998, 77,iv.s.
15. NEŠPOROVÁ O., *Rodiny přistěhovalců I*, 1. vyd. Praha: 2007, ISBN 978-80-87007-55-6
16. RABUŠI L.: *Imigrace a imigrační politika jako prvek řešení české demografické situace*, Praha 2003, ISBN 80-239-2257-2 (brož)
17. RAJCHRT L., PhDr., *Pavučiny*, 1. vyd. Praha: Nadace Alternativa 1995, ISBN 80-85942-13-5
18. ŠPATENKOVÁ N. A KOLEKTIV, *Kříze, psychologický a sociologický fenomén*, 1. vyd. Praha: Grada , 2004, ISBN 80-247-0888-4
19. ŠPATENKOVÁ N. A KOLEKTIV, *Krizová intervence pro praxi*, . 1. vyd. Praha: Grada, 2004, ISBN 80-247-0586-9

12. VOŇKOVÁ J., JUDr, HUŇKOVÁ M., Mgr., *Domácí násilí*, 1. vyd. Praha: proFem, 2004, ISBN 80-239-2106-1

Další prameny - časopisy:

17. ČERMÁK J., Časopis E-POLIS, článek Postavení žen ve společnosti se zaměřením na Českou republiku
18. ARNOŠT S., Časopis Veřejná správa, číslo 20, vydává vláda ČR, vyšlo dne 02.10.2008, článek Koncepce integrace cizinců a situace v jednotlivých oblastech
19. Informační brožura Správy uprchlických zařízení Ministerstva vnitra ČR, Praha: Petit 2007

Internetové odkazy:

20. http://www.czso.cz/esu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_pocet_cizincu
21. <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=351>
22. <http://www.cizinci.cz/clanek.php?=1&id=33>– Cizinci v ČR
23. <http://www.wikipedia.cz/org/wiki/P%C5%99ist%C4%9Bhovalecky%C3%AD>

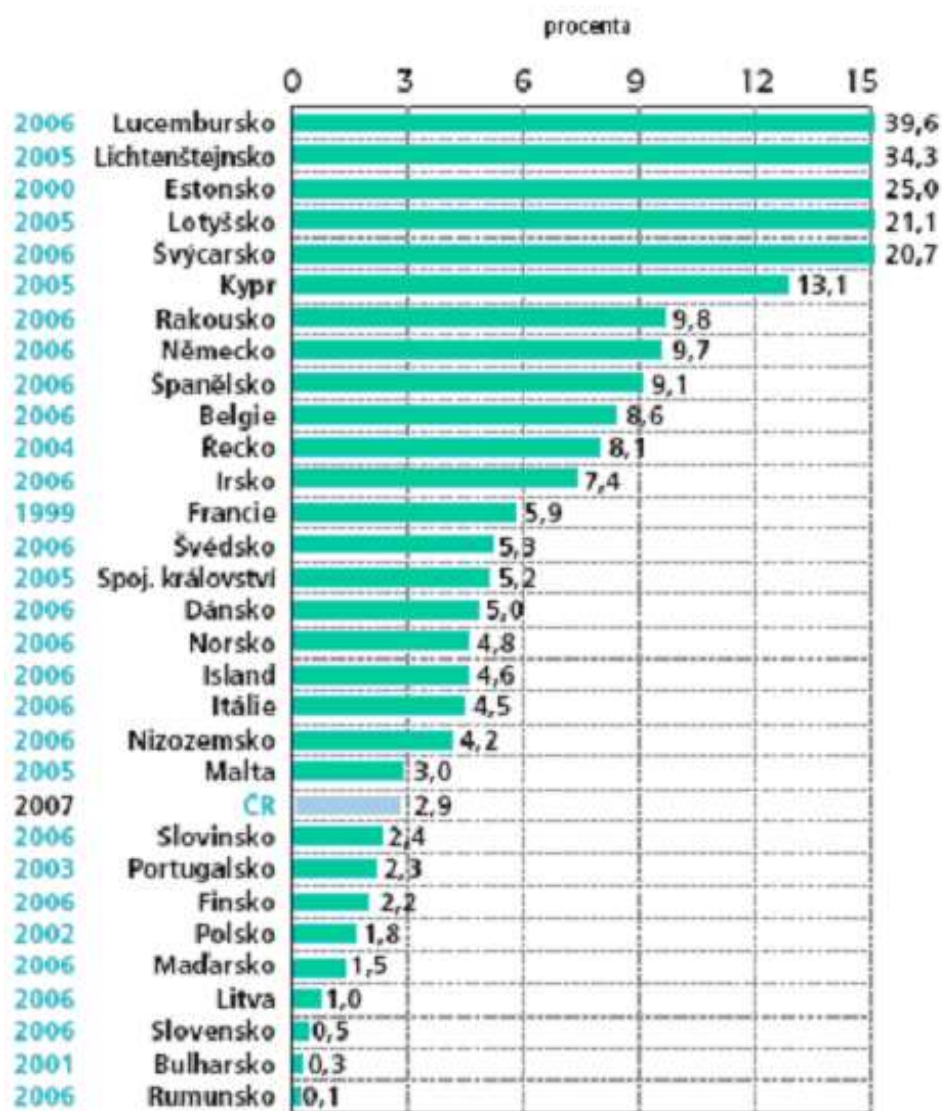
Seznam příloh:

- Příloha č. 1** - Podíl cizinců na obyvatelstvu ve vybraných evropských státech
k datu 1.1.2007
- Příloha č. 2** - Základní informace o cizincích v České republice k 31.12.2006
- Příloha č. 3** - Míra nezaměstnanosti žen za rok 2005 a v lednu 2006 oproti mužům,
podíl žen na počtu manažerských pozic a platové rozdíly žen vůči
mužům v procentech k 31.12.2004 ve srovnání s některými zeměmi.
- Příloha č. 4** - Tabulka náročných životních situací autorů T. Holme a R. Rahe
- Příloha č. 5** - Duluthský model – druhy agresivního chování
- Příloha č. 6** - Nestandardizovaný dotazník
- Příloha č. 7** - Nestandardizovaný dotazník přeložený do ruského jazyka

Příloha č. 1

Podíl cizinců na obyvatelstvu ve vybraných evropských státech k 1.1.2007

(zdroj: ČSÚ)

Příloha č. 2

Základní informace o cizincích v České republice k 31.12.2006 (zdroj ČSÚ)

Základní informace o cizincích v ČR - 2006

Ukazatel		Datum	Zdroj	Počet	Podíl
Cizinci v ČR		31.12.2006	ŘS CPP	321 456	
z toho	muži	31.12.2006	ŘS CPP	192 803	60,0
	ženy	31.12.2006	ŘS CPP	128 653	40,0
	trvalé pobyty	31.12.2006	ŘS CPP	139 185	43,3
	trvalé pobyty- muži	31.12.2006	ŘS CPP	72 794	52,3
	trvalé pobyty- ženy	31.12.2006	ŘS CPP	66 391	47,7
	netrvalé pobyty	31.12.2006	ŘS CPP	182 271	56,7
	dlouhodobé- muži	31.12.2006	ŘS CPP	120 009	65,8
	dlouhodobé- ženy	31.12.2006	ŘS CPP	62 262	34,2
	Ukrajina	31.12.2006	ŘS CPP	102 594	31,9
	Slovensko	31.12.2006	ŘS CPP	58 384	18,2
	Vietnam	31.12.2006	ŘS CPP	40 779	12,7
	Polsko	31.12.2006	ŘS CPP	18 894	5,9
	Rusko	31.12.2006	ŘS CPP	18 564	5,8
	EU	31.12.2006	ŘS CPP	102 886	32,0
	non EU	31.12.2006	ŘS CPP	218 570	68,0
Cizinci s povolením k pobytu		31.12.2006	ČSÚ	296 236	
z toho	muži	31.12.2006	ČSÚ	177 008	59,8
	ženy	31.12.2006	ČSÚ	119 228	40,2
	Ukrajina	31.12.2006	ČSÚ	86 739	29,3
	Slovensko	31.12.2006	ČSÚ	58 384	19,7
	Vietnam	31.12.2006	ČSÚ	38 454	13,0
	Polsko	31.12.2006	ČSÚ	18 894	6,4
	Rusko	31.12.2006	ČSÚ	17 216	5,8
Cizinci v ČR - včetně azylantů		31.12.2006	ČSÚ	323 343	
z toho	muži	31.12.2006	ČSÚ	193 900	60,0
	ženy	31.12.2006	ČSÚ	129 443	40,0
	trvalé pobyty (vč. azyl)	31.12.2006	ČSÚ	141 072	43,6
	netrvalé pobyty	31.12.2006	ČSÚ	182 271	56,4
	azyl	31.12.2006	OAMP MV ČR	1 887	0,6
	Ukrajina	31.12.2006	ČSÚ	102 657	31,7
	Slovensko	31.12.2006	ČSÚ	58 384	18,1
	Vietnam	31.12.2006	ČSÚ	40 835	12,6
	Rusko	31.12.2006	ČSÚ	18 954	5,9
	Polsko	31.12.2006	ČSÚ	18 894	5,8

Příloha č. 3

Míra nezaměstnanosti žen za rok 2005 a v lednu 2006 oproti mužům, podíl žen na počtu manažerských pozic a platové rozdíly žen vůči mužům v procentech k 31.12.2004 ve srovnání s některými zeměmi (zdroj ČSÚ)

	Nezaměstnanost leden 2006*		Míry zaměstnanosti Q2 2005**		Částečný úvazek jako podíl na celkové zaměstnanosti. Q2 2005***		Podíl žen na celkovém počtu manažerských pozic Q2 2005****	Platové rozdíly 2004****
	ženy (%)	muži (%)	ženy (%)	muži (%)	ženy (%)	muži (%)	(%)	(%)
EU25	9,6	7,6	56,3	71,2	32,6	7,3	32,1	15 (o)
Belgie	9,7	7,6	54,1	67,7	40,7	7,1	32,9	6
Česká republika	9,6	6,3	56	73,3	8,4	2,1	30,3	19
Dánsko	5	3,8	70,8	80,1	32,7	12,8	23	17
Německo	10,2	8,2	59,3	71,1	44,3	7,7	26,4	23
Estonsko	6,2	6,2	63,5	66,5	10,4	4,9	37,5	24
Řecko	15,5	6,4	46,2	74,5	9,1	2,1	25,8	10
Španělsko	11	6,6	51,2	75	24,9	4,7	32,3	15
Francie	10,1	8,3	57,9	69	30,9	5,7	37,1	12
Irsko	3,8	4,7	58	76,2	24,4	5	30,2	11 (p)
Itálie	9,7	6	45,4	70,2	25,7	4,5	31,9	7 (p)
Kypr	6,4	4,5	58,5	79,5	13,8	5,1	13,6	25
Lotyšsko	7,8	8,5	59,4	66,9	11,6	7,6	44,3	15
Litva	7,3	6,6	59,2	66,3	8,5	4,6	42,7	16
Luxemburg	7,8	3,8	50,6	72,4	40,2	2,4	26,3	14
Maďarsko	7,5	7	50,9	63	6,1	2,9	34,3	11
Malta	9,8	6,9	33,6	73,5	19,3	4,7	14,5	4
Nizozemí	5	4,3	66,4	79,9	75,3	22,6	25,6	19
Rakousko	5,6	4,9	61,7	75,1	38,7	5,9	27	18
Polsko	19,1	15,6	46,4	58,2	14,2	7,7	32,5	10
Portugalsko	8,7	6,9	61,9	73,4	16,6	7,1	34,2	5
Slovinsko	6,7	6,1	61,7	70,2	11	7,1	32,8	9
Slovensko	16,6	15,2	50,8	64,1	3,9	1,2	31,2	24
Finsko	8,8	7,7	67,4	71	18,5	9,1	29,7	20
Švédsko	6,3	6,4	70,5	74,6	39,9	11,8	29,8	17
UK	4,5	5,4	65,8	77,3	43,1	10,6	34,5	22

* Belgie, Dánsko, Maďarsko: prosinec 2005, UK: listopad 2005, Řecko, Itálie: Q3 2005, Švédsko: březen 2005.

** Míra zaměstnanosti pro populaci ve věku 15 až 64 let, Luxemburg: 2004

*** Podíl na částečném úvazku a podíl žen manažerek pro věkovou populaci 15 let a více, Luxemburg: 2004

**** Slovinsko: 2002, Finsko: 2003

(o) odhadem (p) provizorní

Příloha č. 4

T. Holme a R. Rahe - Náročné životní situace

(zdroj: Špaténková N.: Krize, psychologický a sociologický fenomén)

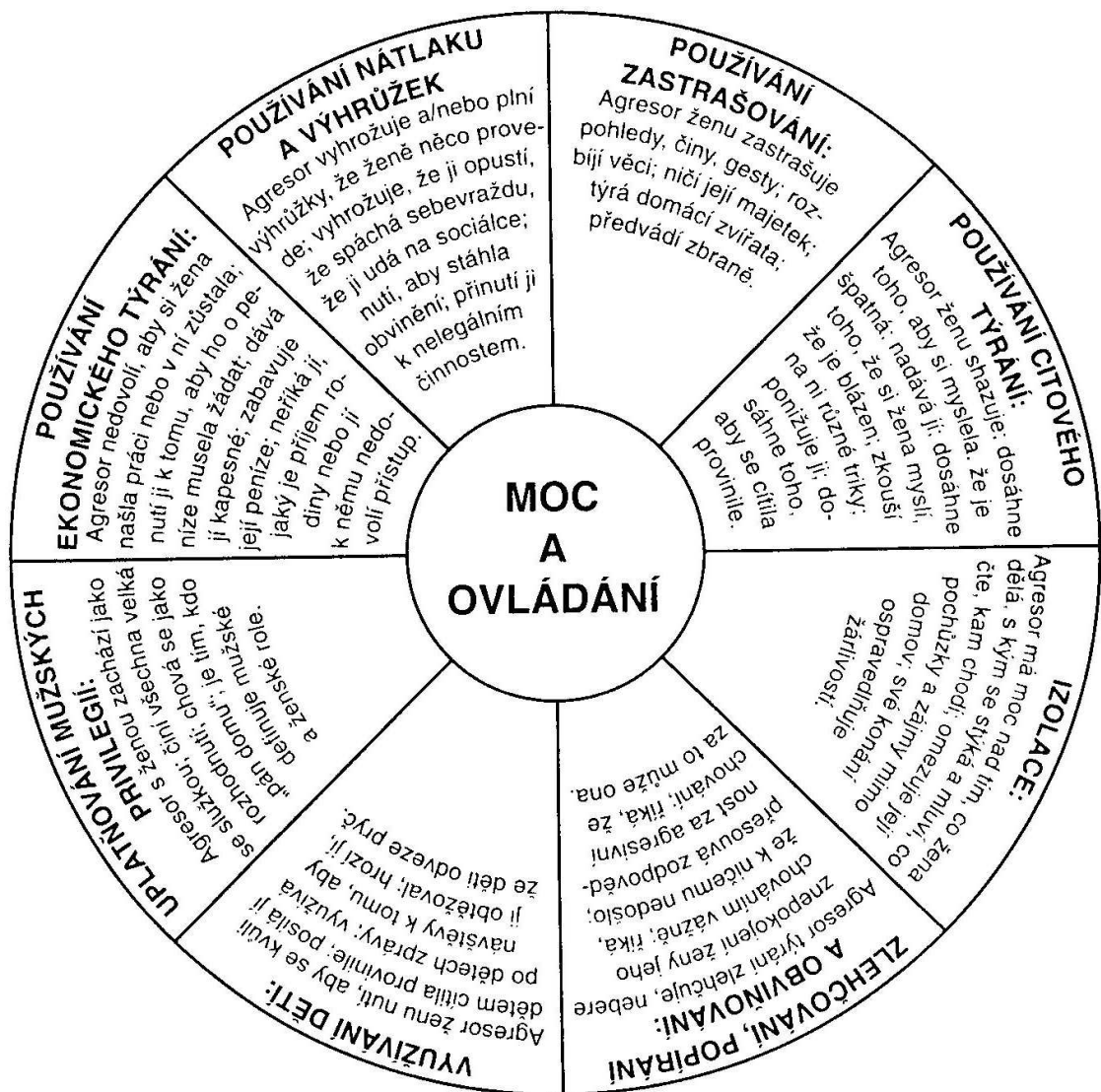
1. smrt manžela/manželky	100	23. syn nebo dcera opouští domov	29
2. rozvod	73	24. neshody s tchýní nebo tchánem	29
3. rozchod s partnerem	65	25. mimořádný osobní úspěch	28
4. pobyt ve vězení	63	26. manželka vstoupila do zaměstnání nebo její odchod	26
5. úmrtí v nejbližší rodině	63	27. zahájení nebo ukončení školy	26
6. vlastní úraz nebo nemoc	53	28. změna životních podmínek	25
7. vlastní svatba	50	29. změna osobních zvyklostí	24
8. ztráta v zaměstnání	47	30. spory s nadřízeným	23
9. usmíření s partnerem	45	31. změna pracovních podmínek nebo doby	20
10. odchod do důchodu	45	32. změna bydliště	20
11. nemoc rodinného příslušníka	44	33. změna školy	20
12. těhotenství	40	34. změna trávení volného času	19
13. sexuální potíže	39	35. změna činností v církevní oblasti	19
14. příchod nového člena rodiny	39	36. změna ve společenské činnosti	18
15. změna postavení v zaměstnání	39	37. půjčka méně než 50 000 Kč	17
16. změna ve vlastní finanční situaci	38	38. změna návyků ve spánku	16
17. smrt blízkého přítele	37	39. změna četnosti rodinných setkání	15
18. změna zaměstnání	36	40. změna návyků v jídlu	15
19. přibývání partnerských hádek	35	41. dovolená	13
20. půjčka větší než 50 000 Kč	31	42. vánoce	12
21. větší dluhy	30	43. nepatrné přestupky zákona	11
22. změna odpovědnosti v zaměstnání	29		

Výsledky:

Celková hodnota skóre	Pravděpodobnost onemocnění	Síla odolnosti proti stresu
150 - 199	nízká 9 - 33%	vysoká odolnost
200 - 299	průměrná 0 - 52%	hraniční odolnost
300 a více	vysoká 50 - 86%	nízká odolnost

Příloha č. 5

Duluthský model – druhy agresivního jednání (zdroj: Conway H.L.: Domácí násilí)

Příloha č. 6

Nestandardizovaný dotazník

DOTAZNÍK pro ženy - cizinky

Z kterého státu pocházíte?

Kolik je Vám roků?

Jak dlouho jste v pobytovém středisku?

(Vámi vybranou odpověď prosím označte – křížek, zakroužkování)

Máte rodinu, děti: A) v zemi původu
B) v české republice

1. Setkali jste se v našem státě s jakýmkoliv projevem rasismu nebo diskriminace?	ANO	NE	NEVÍM
Tyto projevy byly:			
- v pobytovém středisku	ANO	NE	NEVÍM
- mimo pobytového střediska	ANO	NE	NEVÍM
2. Bylo důvodem této diskriminace, to, že jste žena?	ANO	NE	NEVÍM
3. Setkala jste se sexuálním obtěžováním?	ANO	NE	NEVÍM
4. Řešila jste problém související s Vaším náboženstvím?	ANO	NE	NEVÍM
5. Máte v našem státě problém s jazykovou bariérou?	ANO	NE	NEVÍM
6. Přivítala by jste výuku českého jazyka?	ANO	NE	NEVÍM
7. Máte problém si najít v ČR ubytování mimo pobytové středisko?	ANO	NE	NEVÍM
8. Setkala jste se s domácím násilím?			
- v zemi původu	ANO	NE	NEVÍM
- v české republice	ANO	NE	NEVÍM
9. Jste dostatečně informována, o tom, jak se v České republice bránit domácímu násilí?	ANO	NE	NEVÍM
10. Setkaly se Vaše děti ve škole nebo ve společnosti s diskriminací?	ANO	NE	NEVÍM
- rasovou	ANO	NE	NEVÍM
- z důvodu náboženského přesvědčení	ANO	NE	NEVÍM
- z důvodu pohlaví	ANO	NE	NEVÍM

Пříloha č. 7

Nestandardizovaný dotazník přeložený do ruského jazyka

АНКЕТА для женщин - иностранок

Из какой вы страны?

Сколько вам лет?

Как долго вы живете в центре для проживания беженцев?.....

(Вами подобранный ответ, пожалуйста, обозначьте крестиком или кружком)

У вас есть семья, дети?

А) во вашей стране

В) в ЧР

1. Встретились ли вы в нашем государстве с каким-либо проявлением расизма или дискриминации?	ДА	НЕТ	НЕ ЗНАЮ
- в центре	ДА	НЕТ	НЕ ЗНАЮ
- кроме центра	ДА	НЕТ	НЕ ЗНАЮ
2. Причиной этой дискриминации являлся ли факт, что вы женщина?	ДА	НЕТ	НЕ ЗНАЮ
3. Встретились ли вы с сексуальными домогательствами?	ДА	НЕТ	НЕ ЗНАЮ
4. Решали ли вы проблему, связанную с вашей религией?	ДА	НЕТ	НЕ ЗНАЮ
5. Есть ли у вас проблема с языковым барьером в нашем государстве?	ДА	НЕТ	НЕ ЗНАЮ
6. Хотели бы вы больше уроков чешского языка?	ДА	НЕТ	НЕ ЗНАЮ
7. Проблема ли для вас найти себе место для проживания в ЧР вне центра для проживания беженцев?	ДА	НЕТ	НЕ ЗНАЮ
8. Вы встретились с домашним насилием?	ДА	НЕТ	НЕ ЗНАЮ
- во вашей стране	ДА	НЕТ	НЕ ЗНАЮ
- в ЧР	ДА	НЕТ	НЕ ЗНАЮ
9. Вы имеете достаточную информацию о том, как защищаться от домашнего насилия?	ДА	НЕТ	НЕ ЗНАЮ
10. Встретились ли ваши дети в школе или в обществе с дискриминацией?	ДА	НЕТ	НЕ ЗНАЮ
- раса	ДА	НЕТ	НЕ ЗНАЮ
- с вашей религией	ДА	НЕТ	НЕ ЗНАЮ
- пол	ДА	НЕТ	НЕ ЗНАЮ